

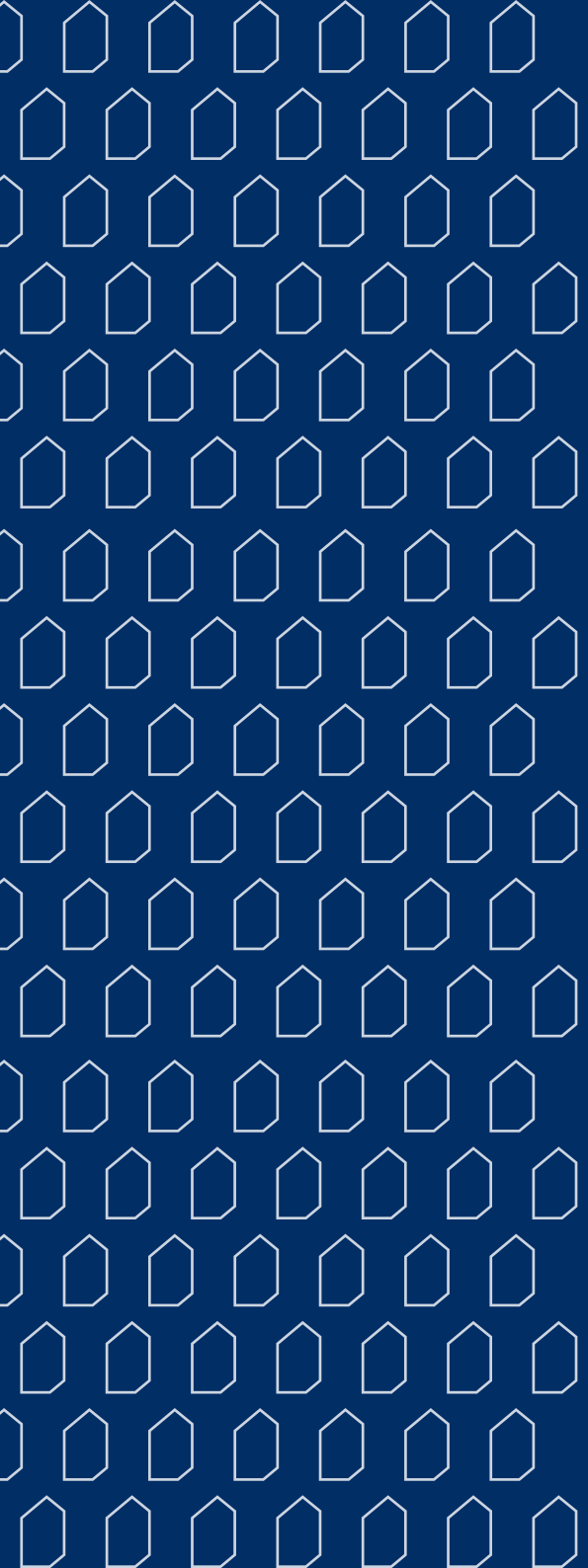

Digirohkea luottaa tulevaan

Digitaitoraportti 2022

Sisällysluettelo

Mikä on Digitaitoraportti ja mihin sitä tarvitaan?	3
Digitaitoraportin näkökulmat	5
Mihin Digitaitoraportti perustuu?	6
Teema 2022: Digirohkeus	7
Kaksi teesiä digirohkeudesta	11
Teesi 1: Tärkeintä on digioppiminen arjessa	12
Teesi 2: Osaamattomuudelle tarvitaan tilaa	19
Digitaidot mittareiden valossa	25
Kuinka luomme yhteiskunnan, jossa jokainen voi digirohkaistua?	31
Liite: Digitaitoraportin tietopohja	35

Mikä on Digitaitoraportti ja mihin sitä tarvitaan?

Mikä on Digitaitoraportti ja mihin sitä tarvitaan?

Mikä on suomalaisten
digitaitojen tila?
Entä miten digitaidot
mahdollistavat
digitalisaation
tarjoamien
mahdollisuuksien
hyödyntämisen?

Tämän ensimmäisen Digitaitoraportin lähtölaukauksena oli havainto siitä, että digiosaamisesta ja digituen tarpeesta kaivataan aiempaa kokonaisvaltaisempaa ymmärrystä. Tarvitsemme digiosaamisen kokonaiskuvaa, joka huomioi digitalisaatiosta nousevat tarpeet kansalaisten digitaidoille sekä sen, miten nämä osaamistarpeet koetaan. Tämän dynamiikan seuraaminen on Digitaitoraportin tarkoitus. Raportti tullaan julkaisemaan jatkossa vuosittain.

Jokaisella tulee olla mahdollisuus hyödyntää digitaalisia laitteita ja palveluita arjessaan itselleen sopivimmilla tavoilla. Digitaalinen ympäristö kehittyy ja muuttuu jatkuvasti ja se haastaa digiosaamisen.

Jotta pysymme mukana digitalisaation tuomassa muutoksessa yksilöinä ja yhteiskuntana, tarvitsemme kykyä oppia ja kehittää digitaitoja. Kun ymmärrämme, miten tämä muutos koetaan arjessa, voimme tuottaa aidosti ihmisten tarpeita vastaavaa digitukea nyt ja tulevaisuudessa. Omannäköinen digitaalinen arki kuuluu jokaiselle.

Miltä tuntuu elää yhteiskunnassa, joka tarjoaa paljon arjen helpottamisen mahdollisuuksia, joihin tarttuminen kuitenkin vaatii digiosaamista? Mitä tarvitaan, jotta varmistamme kaikille yhdenvertaiset edellytykset pysyä mukana kehityksessä ja nauttia digitalisaation hyödyistä toivomallaan tavalla? Näihin kysymyksiin Digitaitoraportti pureutuu.

Digitaitoraportin näkökulmat

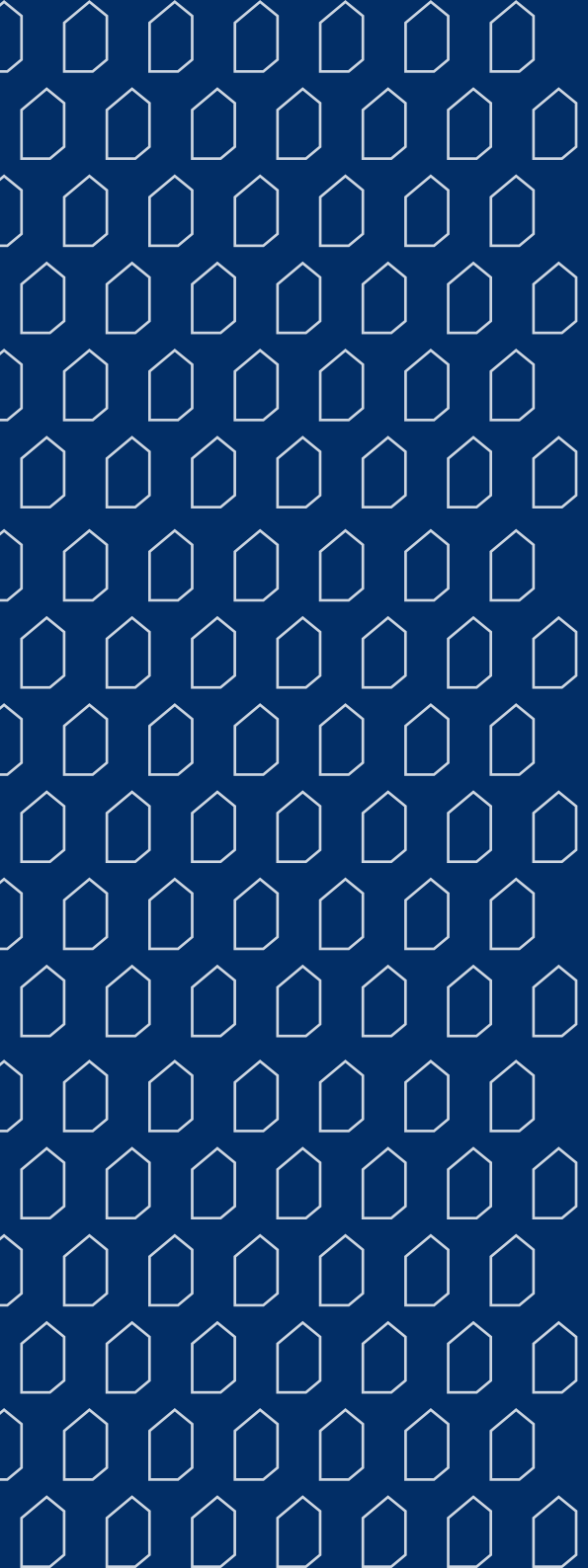
Digitaitoraportti pyrkii liikkumaan erilaisten näkökulmien välillä ja tuomaan yhteen erilaista tietoa. Näkökulmat huomioivat yhteiskunnan yleisen digitalisoitumisen ja sen, kuinka yritykset, muut organisaatiot ja yksilöt kokevat digitalisaation. Yksilön sekä yritysten ja organisaatioiden näkökulmia tarkennetaan lisäksi tarkastelemalla niitä sekä ulkoisesta että sisäisestä näkökulmasta.

Mihin Digitaitoraportti perustuu?

Digitaitoraportti perustuu määrälliseen ja laadulliseen tutkimustietoon. Yhdistämme numeerista tietoa (kvantitatiiviset mittarit) laadulliseen tietoon ajankohtaisista digiosaamisen ilmiöistä (laadulliset tutkimukset).

MÄÄRÄLLINEN TUTKIMUS	LAADULLISET TUTKIMUKSET
Digiosaamisen mittarit - 45 mittaria	Suomalaisten digimotivaatio - Syvähaastattelut (10 kpl) ja verkkoluotain (10 kpl)
13 lähdettä: - Digi- ja väestötietoviraston Digiturvabarometri - Digi- ja väestötietoviraston laatutyökalut, itsearviointi - Digi- ja väestötietoviraston laatutyökalut, asiakaskokemus - E-Governance Academy, National Cyber Security Index - Euroopan komissio, The Digital Economy and Society Index (DESI) - Eurostat, European Union survey on ICT usage in Enterprises - Eurostat, European Union survey on ICT usage in Households and by Individuals - IMD World Competiveness Yearbook 2022 - SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry. Järjestöbarometri - Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Kouluterveyskysely - Tilastokeskus, Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö - Tortoise-Media, Global AI Index - Vitec Avoine Oy; TIEKE ry; Viestintä-Piritta Oy, Järjestödigi	Digivanhemmuus - Syvähaastattelut ja asiantuntijahaastattelut (8 kpl)
	Yksinyrittäjien digitaidot - Tapaustutkimukset (4 kpl)
	Sote-alan työnantajat ja työntekijöiden digiosaamisen kehittäminen - Tapaustutkimukset (6 kpl)
Digi- ja väestötietoviraston Digitaitokysely - Puhelinkysely 22.8.–2.9.2022 - N=1004 - 18–79-vuotiaat suomalaiset (Pl. Ahvenanmaa) - Kyselyn toteutti Kantar TNS Oy	Tarkemmat kuvaukset Digitaitoraportin pohjana olevista tutkimuksista löytyvät tämän raportin lopusta.

Teema 2022: Digirohkeus

Teema 2022: Digirohkeus

Yksi tulevaisuuden tärkeistä digiosaamisen osa-alueista on digirohkeus. Digirohkeudella tarkoitamme uskallusta kokeilla ja ottaa käyttöön uusia tai päivittyneitä digitaalisia laitteita ja palveluita tai kehittyä niiden käytössä.

Digirohkeutta tarvitaan, sillä joka kerta, kun ihminen kohtaa itselleen vieraan tai päivittyneen palvelun, häneltä vaaditaan kykyä sietää epävarmuutta. Jos hänen digirohkeutensa on hyvällä tolalla, hän ei ehkä edes huomaa asioineensa itselleen ennalta vieraassa palvelussa – ainakaan, jos palvelu on käyttäjäystävällisesti rakennettu. Jos digirohkeus on saanut kolauksia tai sitä ei ole päässyt vahvistamaan, voi yhä digitaalisemmasta ympäristöstä kasvaa ahdistuksen lähde, jota on jatkuvasti vaikeampi vältellä. Pohjimmiltaan digirohkeudessa on kyse uskalluksesta kohdata digitalisoituva arki.

Digirohkeus kiinnittää huomion digitalisaation kokemukselliseen puoleen. Miltä tuntuu elää Suomen kaltaisessa, pitkälle digitalisoituneessa yhteiskunnassa vuonna 2022 ja olla säännöllisesti valmiina ottamaan käyttöön uusia digitaalisia palveluita ja laitteita? Tunteemme vaikuttavat kykyymme sopeutua muutoksiin ja oppia. Teknologisen muutoksen tahti tuskin hidastuu.

Tulevaisuudessa kansalaisten digitaitojen eroja ei määritäkään vain se, minkälaiset digitaidot meillä on, vaan yhä enemmän se, minkälaiset valmiudet meillä on oppia uusia digitaitoja. Näistä valmiuksista ensimmäinen on uskallus yrittää ja kokeilla – digitaalinen rohkeus.

Kukaan ei ole vain joko digirohkea tai digipelokas. Digilaitteiden ja -palveluiden herättämät tunteet vaihtelevat. Ne riippuvat ihmisen aiemmista kokemuksista, hoidettavan asian luonteesta, ympäröivästä tilanteesta ja palveluista itsestään. Digirohkeudessa ei ole kyse siitä, ettei epävarmuutta, pelkoja tai huolia olisi. Digirohkeus on sitä, että ne kyetään lopulta voittamaan niin, että kokeilemiselle ja oppimiselle tarjoutuu tilaisuus. Digirohkeuteen kuuluu tietoisuus uhista, mutta myös tavoista välttää niitä. Digirohkeus auttaa sinnittelemään jatkuvassa teknologisessa muutoksessa mukana silloinkin, kun vähän hirvittää.

Ehkä se on mun vahvuus, että lähtee rohkeesti kokeilemaan.

”Ensimmäinen taito on, että voittaa omat ennakkoluulonsa, ottaa kännykän käteen ja ryhtyy kokeileen! Ei nää räjähdä tai muutakaan kauheeta, vaikka aluks siltä tuntuukin. En mää tiedä, kai sitä vaan oppii pikkuhiljaa, kun käyttää. Tekemällä oppii. Ehkä se on sitten mun vahvuus, että lähtee rohkeesti kokeilemaan. Kyllä se varmaan se on, että on voittanut omat ennakkoluulonsa. Vaikka kyllä sitä huonommuutta tuntee siitä, kun on vähän kömpelö näissä jutuissa. Puolustaudun sillä, että on mulla taitoja, joita näillä diginatiiveilla ei ole.”

Suomalaisten digimotivaatio -tutkimuksen osallistuja

Digirohkeus on merkittävä asia monen tasoille digiosaajille siksi, että osaamista tarvitsee päivittää jatkuvasti. Teknologia kehittyy ja sen myötä muuttuvat myös digitaaliset palvelut ja laitteet. Uusia palveluita syntyy, vanha tuttu palvelu uudistuu ja sen käytön tapa muuttuu. Aiemmin kasvokkain tehtyjä asioita siirtyy digitaalisesti hoidettaviksi, itselle tärkeit ihmiset alkavat kommunikoida keskenään uusissa digitaalisissa kanavissa, työpaikalla siirrytään käyttämään uutta järjestelmää ja viranomaisasiointia aletaan ohjata digitaalsiin kanaviin.

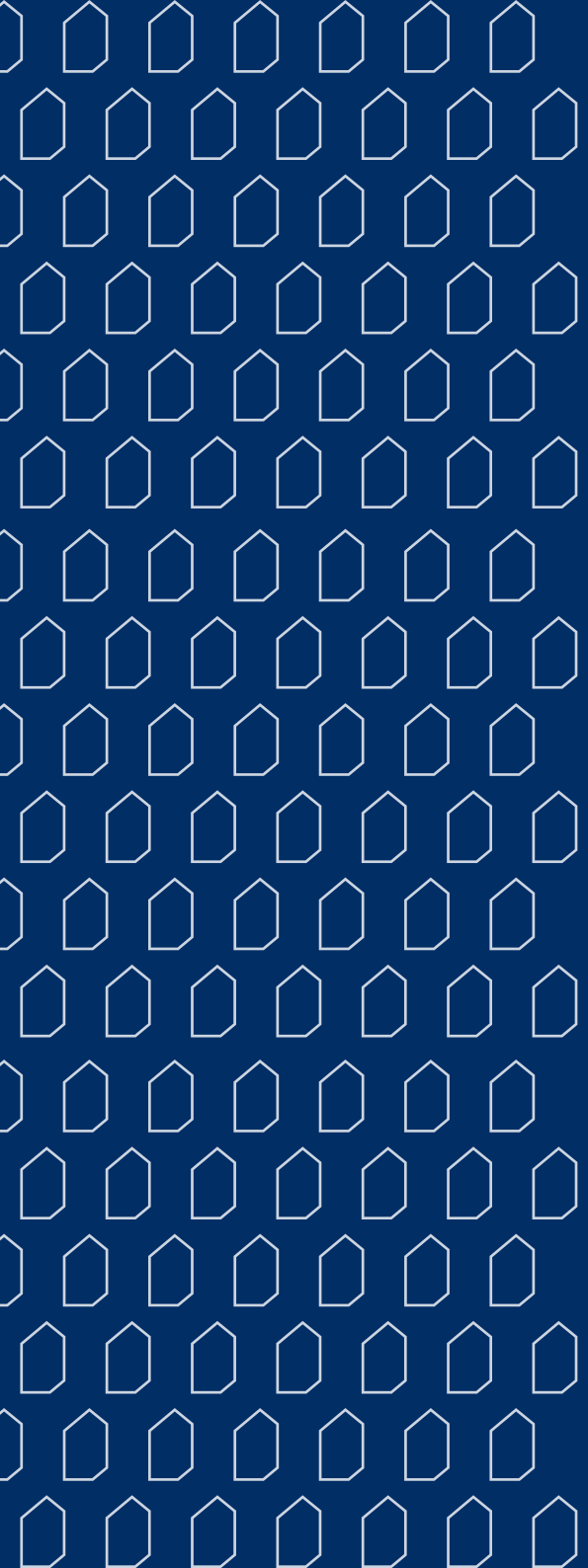
Kun digitaalinen ympäristö elää, muuttuvat myös yksilöiden digiosaamisen tarpeet. Tilastojen mukaan suomalaisten digitaidot ovat Euroopan huippua: 79 prosentilla suomalaisista on jo vähintään digitaaliset perustaidot, kun EU:n ”Digitaalinen vuosikymmen” -strategian tavoite vuoteen 2030 mennessä on 80 prosenttia (The Digital Economy and Society Index (DESI), 2022). Tarve uuden oppimiselle ei kuitenkaan lopu,

vaikka kaikki suomalaiset saavuttaisivat tietyn taitotason. Koska teknologia muuttuu jatkuvasti, ei riitä, että huomio kiinnitetään kansalaisten digitaitoihin tietyllä hetkellä. Tiettyjen taitojen hallinnan lisäksi tarvitaan kykyä omaksua uutta ja soveltaa jo oppimaansa uusissa tilanteissa. Rohkeus opetella uusia taitoja ja ottaa käyttöön uusia palveluita onkin välttämätön edellytys sille, että digitaidot säilyvät.

Huoli kehityksen kärryillä pysymisestä ei koske vain niitä, joiden digitaidot ovat heikoimmat. Hyvinkin taitavat digikäyttäjät saattavat olla epävarmoja käyttäessään itselleen uusia palveluita. Digipalvelujen käyttöä saatetaan jännittää erityisesti silloin, kun hoidettavan asian onnistuminen on erityisen tärkeää. Vaikka juuri nyt oma pärjääminen olisikin kohtuullisella tasolla, muuttuvien palveluiden mukana pysyminen saattaa silti tuntua sinnittelyltä. Taustalla on aito huoli siitä, miten itse pärjää, kun ikää karttuu, päättäväisyys loppuu ja digitaalinen ympäristö muuttuu.

Myös työelämässä digitaitovaatimukset muuttuvat nopeasti. Työelämän digitaidot opitaan pääsääntöisesti työssä. Vaikka ihminen olisi vapaa-ajallaan hyvinkin digiosaava, voi työelämään siirtyminen olla vaikeaa, jos ei ole oppinut käyttämään työelämässä vaadittuja perusohjelmistoja. Jopa perusosaamisena pidetyt ohjelmistot saattavat muuttua nopeasti. Koronavuosien aikana tapahtunut muutos etätyöskentelyn tavoissa lienee ääriesimerkki siitä, miten kiivastahtisia ja radikaaleja työelämän muutokset voivat olla. Jos oli poissa työelämästä vuodet 2020–2021, saattoi töihin paluu uusien etäkäytäntöjen pariin vaatia runsaasti digirohkeutta.

Rohkeus opetella uusia taitoja ja ottaa käyttöön uusia palveluita on edellytys sille, että digitaidot säilyvät.

Kaksi teesiä digirohkeudesta

Teesi 1: Tärkeintä on digioppiminen arjessa

Teesi 2: Osaamattomuudelle tarvitaan tilaa

Teesi 1: Tärkeintä on digioppiminen arjessa

Digitaidot eivät ole pysyvä lista taitoja. Ne ovat vaihteleva joukko kykyjä, joita kehitämme jatkuvasti arjessa, kun kohtaamme uusia digitaalisia ilmiöitä, palveluita tai laitteita. Arki ja sen parantaminen ovat tärkein kannustin uusien taitojen opetteluun. Kun valtaosa digioppimisesta tapahtuu itse kokeilemalla ja tekemällä, vaatii kehityksessä mukana pysyminen paljon digirohkeutta. Miltä digirohkeus näyttää suomalaisten arjessa?

Kokeilemalla oppiminen on arjen digirohkeutta

Digirohkeutta on se, että tavalliset ihmiset uskaltavat lähteä tutkimaan, kokeilemaan ja opettelemaan uuden tai muuttuneen digitaalisen palvelun, laitteen tai välineen käyttöä – silloinkin kun ei olisi varma siitä, mitä on edessä tai onnistuuko yritys. Digirohkeus vaatii tietyn verran ymmärrystä siitä, miten digitaaliset laitteet voivat toimia, mutta välttämättä mitään tiettyjä taitoja ei tarvita. Ripaus digirohkeutta on kuitenkin edellytys taitojen hankkimiselle. Digirohkeuden taustalla on oivallus siitä, että digitaalisuus ei ole salatiedettä. Digirohkeaa ihminen ymmärtää, että digilaitteet on tarkoitettu käytettäväksi ja niiden päämäärä on palvella ihmisiä heidän tavoitteissaan – ei toisin päin.

Digirohkeutta on sinnikkyys pysytellä haasteista huolimatta teknologisen kehityksen mukana.

MIELEKKÄÄMPI ARKI MOTIVOI DIGITAITOJEN OPPIMISEEN

Uusia digitaalisia välineitä opetellaan käyttämään ja käytetään silloin, kun ne helpottavat arkea. Tietty joukko ihmisiä (37 %) on lähtökohtaisesti kiinnostunut digi-ilmiöistä ja niiden opettelusta sinänsä, mutta valtaosa (53 %) suomalaisista motivoituu uusien digitaitojen opetteluun niiden tuomien hyötyjen vuoksi. Hyötyjen ajattelu motivoi aivan erityisesti niitä, jotka tarvitsevat tukea uusien digitaitojen opetteluun. (Digi- ja väestötietoviraston digitaitokysely 2022.)

DIGIN MIELEKKYYDEN ARVIOINTI ON OLEELLINEN DIGITAITO

Tarjolla olevien digitaalisten palveluiden ja välineiden määrä on jatkuvasti paljon suurempi kuin mitä on mahdollista tai hyödyllistä ottaa käyttöön. On tärkeää osata päättää, mille niistä annamme tilaisuuden todistaa kykynsä helpottaa tai rikastaa arkeamme. Kriittinen suhtautuminen digivälineiden tarjoamiin mahdollisuuksiin ei ole muutosvastarintaa vaan tärkeä taito, jota tarvitaan digitalisoituneessa yhteiskunnassa elämisessä.

Digirohkea ihminen ymmärtää, että digilaitteet on tarkoitettu käytettäväksi ja niiden päämäärä on palvella ihmisiä heidän tavoitteissaan – ei toisin päin.

MIELEKKYYDEN MERKITYS KOROSTUU, KUN DIGIN KÄYTTÖ EI OLE OMA VALINTA

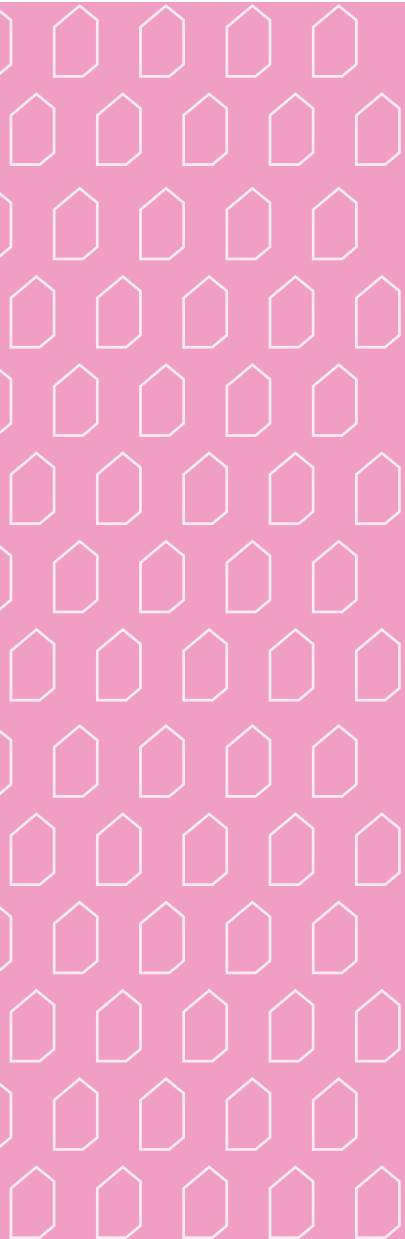
Usein joku muu, esimerkiksi työnantaja tai viranomainen, tekee päätökset käytettävistä välineistä tai palveluista yksittäisen ihmisen puolesta. Digivälineiden käyttöönotto motivoi, jos hyödyt ovat selvästi nähtävissä ja nopeasti koettavissa.

Kun tietyn digivälineen käyttö ei tunnu täysin omalta valinnalta ja usko omiin digitaitoihin on hutera, digirohkeus näyttää voimansa. Sisulla epämurkavasta tilanteesta päästään eteenpäin ja uskaltaudutaan sittenkin yrittämään digitaalista asiointia. Digitaidoiltaan heikommille ihmisille digitalisoituneessa yhteiskunnassa mukana pysyminen on usein urhoollista sinnittelyä, jossa rohkaistutaan kerta toisensa perään ylittämään itsensä, huolimatta epävarmuudesta ja hatarasta uskosta omiin kykyihin. Sinnikkyys pysytellä teknologisen kehityksen mukana haasteista huolimatta onkin yksi digirohkeuden tärkeimmistä ilmenemismuodoista.

Halu säilyttää
itsenäisyys
sisuunnuttaa
ottamaan
digiasioinnin
haltuun
haasteista
huolimatta

”Tarkotatko tietokonetta? En mä periaatteessa tarvii sitä kuin silloin, kun maksan laskut. Laskuja tulee maksettua koneella siks, ku ensinnäkään eihän meillä pääse pankkiin. Pitää varata aika. Ja on halvempaa maksaa omalta tililtä ite, kuin jos menet pankkiin ja virkailiija tekee ja maksat siitä palvelusta. Siks oon opetellut tekemään sen netissä. Tytär istu yhen päivän ja neuvo minulle. Olihan se aluksi hankalaa, jouduin soittamaan muutaman kerran, mutta kyllä mä nyt osaan sen. Mulla on useempia vanhempiakin ystäviä kuin minä ite, ei heillä ole tietokonetta eikä älypuhelinta kuten mulla. Eihän ne pärjää, mutta penskat hoitaa. Mutta jotenkin tuntuu minusta aika hassulta, että jos joku toinen hoitais mun raha-asioita, niin kyllä mä oon sen verran tiukkapipoinen, että kyllä mulla heräisi epäily, että mites sä hoidat ne asiat? Niin pitkälle kuin mahdollista pitää yksinään ja omillaan pärjätä, vasta jos tiukka paikka on, silloin pyydetään apua.”

Suomalaisten digimotivaatio-tutkimuksen osallistuja

Hoitotyön
digitalisoinnin
mielekkyyys
oivalletaan, kun
työ sujuvoituu

”Se minkä lauseen kuulen usein, on, että ’kyllä mä ne potilaat hoidan, mutta uhh, se tietokone tai se kirjaaminen!’ Se aika hyvin kuvaa sitä tilannetta, että ne koneet ja digivehkeet ei oo niin tuttuja. Varmaan eniten motivoi oppimaan se, että jos havaitsee, että tietyn asian oppimisen kautta työ helpottuu. Itse huomataan, että näin mun ei tarvitse painia jonkun asian kanssa. Se on yks motivaatiokeino, sen kun itse hoksaa.”

Terveyskeskuksen johtaja, Sote-alan työnantajat ja
työntekijöiden digiosaamisen kehittäminen -tutkimus

IHMISLÄHTÖISET DIGITAALISET PALVELUT LISÄÄVÄT DIGIROHKEUTTA

Palveluntarjoajilla on tärkeä rooli digirohkeuden tukijoina. Jos kaiken rohkeutensa koonnut ihminen uskaltautuu kokeilemaan digiasiointia tai esimerkiksi töihin liittyvää digitaalista palvelua ja pettyy, epäonnistumisen seuraukset kertautuvat moneen suuntaan.

Epäonnistumiset saavat ihmisen helposti tuntemaan itsensä huonoksi oppijaksi ja taitamattomaksi digiasioijaksi. Lisäksi ne helposti rapauttavat myös luottamusta palvelun tarjoajaa kohtaan.

Toisaalta positiiviset kokemukset vahvistavat uskoa omaan kykyihinkin. Kun on rohkeasti ottanut käyttöön uusia laitteita ja palveluita sekä huomannut niiden tuoman hyödyn arjessaan, kokemus kannustaa rohkeasti käyttämään ja kokeilemaan digipalveluja ja -laitteita myös uudestaan. Uusia palveluita kehitettäessä onkin syytä pitää mielessä, että palveluilla ja niiden toimivuudella on suuri merkitys kansalaisten digirohkeuden rakentamisessa.

MONI KOKEE JÄÄVÄNSÄ YKSIN ARJEN ONGELMATILANTEISSA

Yksityiselämässä digiapua saa usein ensimmäisenä läheisiltä, joilta voi kysyä apua heti ongelman ilmaantuessa. On kuitenkin suuri joukko ihmisiä, joilla läheisiä ei ole tai he ovat kaukana. Työnantajat tukevat ja kehittävät työntekijöiden digiosaamista tyypillisesti perehdytyksen yhteydessä, jolloin työntekijöille tarjotaan digivälineiden käyttöopastusta ja erilaisia kursseja. Sen sijaan tekemällä oppimiseen saa tukea vaihtelevammin. Usein työn ohessa kohdatut ongelmatilanteet pyritään ratkaisemaan kysymällä kollegoilta tai lähiesimiehiltä. Aina kollegatkaan eivät tiedä paremmin, tai ehkä heitä ei edes ole. Entä kuka tukee työelämän ulkopuolella olevien työelämän digiosaamista? Digiosaamisen järjestelmälliseen kehittämiseen tulisikin sisältyä myös arjen keskellä saatavaa ja sen rytmiin istuvaa matalan kynnyksen digiapua. Kun digi kasvaa yhä enemmän kiinni elämään, tuen saamisesta tulee yhä enemmän yhdenvertaisuus- ja osallisuuskysymys.

DIGITUKEA TARVITAAN OSANA ARKEA

Luottamus siihen, että tukea saa tarvittaessa, rohkaisee kokeilemaan ja oppimaan tekemisen kautta. Aina rohkeaan kokeilemiseen ja epäonnistumiseen ei kuitenkaan ole varaa. Kun kaikkein tärkeimmätkin asiat hoituvat digitaalisesti, ei pelkkä digirohkeus aina riitä, vaan laitteiden ja palvelujen käyttöön tarvitaan digitukea. Kuitenkin vain harva jaksaa lähteä erikseen hakemaan digitukea. Arjen keskellä tapahtuva oppiminen vaatiikin kaverikseen lähelle tulevan, arjen rytmiin sovitetun digituen.

Positiiviset kokemukset vahvistavat uskoa omaan kykyihinkin.

Vertais-
perehdyttäjät
hoitotyön arjen
digiosaamisen
tukena

Digitukea
ruutuvihkossa

“Vertaisperehdytys on sitä, että enhän minä [johtaja] perehdytä työntekijöitä, vaan tiimivastaava huolehtii lääkehoidon perehdytyksen ja loput asiat hoitaa vertaisperehdyttäjä yksiköstä. Työn substanssi opetetaan niiden ihmisten taholta, jotka tekee samaa työtä. Vertaisperehdyttäjä näyttää, että näin tehdään, tästä mennään, täällä on koulutus ja huolehtii, että infokanava löytyy. Opiskelijoilla on oma ohjaaja ja keikkalaisille on varattu kolme päivää. Jos tietojärjestelmä on tuttu, niin se riittää uudelle työntekijälle. Tarvittaessa sitä lisätään sen mukaan, mitä perehdytettävä tarvitsee. Aina kun joku tulee ekaa kertaa, niin joku kokeneempi ottaa koppiä. On oma ohjaaja, kenen kanssa kulkee ja keneltä kysytään.”

Hoitokodin johtaja, Sote-alan työnantajat ja työntekijöiden digiosaamisen kehittäminen -tutkimus

”Mun tytär ottaa luurin ja naputtelee vähän aikaa ja sanoo että kato äiti, nyt sulla on tämmönen täällä! Ja kato vihkosta ne ohjeet. Mulla on ruutuvihko, jossa on kaikkien vempelien käyttöohjeet, mitkä se on mulle laittanut. Niin siellä ne on tallessa kaikki. Ei minulla hermot kestä eikä kellään minun kanssa ole päivätolkulla alkaa. Paljon helpompi, kun tytär kirjottaa vihkoon ne ohjeet ja sanoo että lue ite ne. Jos en vieläkään tajua ja soitan, niin se neuvoo muutaman kerran mitä sitten piti tehdä.”

Suomalaisten digimotivaatio -tutkimuksen osallistuja

NÄKÖKULMA

TARVITSEMME VALMIUTTA UUDEN OPPIMISEEN

Yhtäläiset digitaaliset perustaidot mahdollistavat myös tasa-arvoisemman ja demokraattisemman yhteiskunnan.

Jonna Korhonen
johtaja, opetus- ja
kulttuuriministeriö

Digitaidoista puhutaan paljon, ja meitä suomalaisia pidetään yleisesti ottaen taitavana digikansana. Viimeistään koronapandemia laittoi jokaisen pohtimaan digitalisaation merkitystä omassa elämässään. Kykymme opiskella ja työskennellä kotoa käsin, pysyä yhteydessä perheeseen tai ystäviin, ostaa tarvittavat ruokaostokset, käydä terveydenhuollon vastaanotolla, käyttää pankkipalveluita ja jopa pysyä fyysisesti aktiivisena riippuivat tuolloin pitkälti kyvystämme käyttää langatonta verkkoa, erilaisia digitaalisia välineitä ja sovelluksia.

Vaikka viime vuosina kuljettu matka on ollut meille kaikille yhteinen, olemme hypänneet digitalisaatiojunan kyytiin eri pysäkeiltä. Onkin tärkeä pitää huolta siitä, että kaikilla meistä on tarvittavat digitaidot – lapsista ja nuorista työssäkäyviin aikuisiin, vanhempaa ikäpolvea unohtamatta. Kyse on laajasti mahdollisuuksista ja valmiuksista toimia aktiivisesti, innovatiivisesti ja uusia teknologioita hyödyntäen digitaalisissa ympäristöissä. Yhtäläiset digitaaliset perustaidot mahdollistavat myös tasa-arvoisemman ja demokraattisemman yhteiskunnan.

Emme saa tuudittautua jo suhteellisen hyviin digitaitoihimme, vaan meidän on koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatioiden avulla pysyttävä digitalisaation aallonharjalla ja ylläpidettävä ja kehitettävä taitojamme – unohtamatta valmiutta myös jatkuvalla uuden oppimiselle. Näin rakennamme samalla myös varmuutta omaan osaamiseemme ja rohkeutta sen käyttämiseen

Rohkeutta on myös pyytää apua ja tukea, kun omat taidot eivät riitä. Digitalisaatio haastaa meitä kehittämään uusia tapoja toimia yhdessä ja yhteistyössä osallisuuden ja yhdenvertaisuuden turvaamiseksi. Ajankohtaisia teemoja ovat esimerkiksi lähteiden arviointi, erilaisten tarkoituksien ja mis- ja disinformaation tunnistaminen sekä turvallinen toiminta verkossa.

Kuluvana vuonna on valmisteltu ministeriöiden yhteistyönä Suomen digitalisaation visiota vuodelle 2030 eurooppalaisen Polku digitaaliselle vuosikymmenelle -politiikkaohjelman mukaisesti. Tätä sanotaan digitaalisiksi kompassiksi. Digitaidot ovat osa kompassin osaamisosiota, jota opetus- ja kulttuuriministeriö vie yhteistyössä eteenpäin digitaalisen osaamisen ja sivistyksen rinnalla.

Teesi 2: Osaamattomuudelle tarvitaan tilaa

Aina ilmeisestään hyödyt eivät innosta ihmisiä kehittämään digitaitojaan. Joillekin digivälineiden käytön opettelu vaikuttaa olevan lähtökohtaisesti epämieluisaa – osalle jopa siinä määrin, että sitä vältellään kokonaan. Miksi digitalisaation edut eivät saa kaikkia ottamaan digitaitoja haltuun? Mikä sammuttaa digirohkeuden?

Digirohkeus on ympäristön, digilaitteiden ja ihmisen summa

Jos ihmisellä ei ole motivaatiota opetella digilaitteiden ja -palveluiden käyttöä, vika ei aina ole omassa asenteessa, kuten muutosvastarinnassa tai digitalisaation vastustamisessa. Käsitykset itsestä huonona digioppijana ovat saattaneet saada alkunsa kauan sitten aikana, jolloin digitaaliset laitteet eivät olleet yhtä käyttäjäystävällisiä kuin nykyään. Myös nykyiset oppimistilanteet ja olosuhteet voivat estää digilaitteiden ja -palvelujen käytön oppimisen.

Oppimistilanteet ja olosuhteet voivat estää digilaitteiden ja -palvelujen käytön oppimista.

Opettelu
työn ohessa ei
saisi hidastaa
työntekoa

”Kaikkihan nykyään tarvii tehdä tietokoneella tai puhelimen kautta. Vaaditaan tosi paljon, töissäkin tulee koko ajan uutta mitä pitää oppia. Aika raskaalta se tuntuu, kun se liittyy digipalveluihin. Mulla on hirveen huono asenne siihen. Perekäytys ei aina oo parasta niin sit niiden kanssa joutuu ite opettelee. Työpäiville se tarkoittaa, että [digilaitteet] hidastaa työtehtäviä ja jos on kauhee kiire, niin ei ehdi tutustua kunnolla ja jää puolitiehen ja joutuu myöhemminkin pätkäillee. Kyllähän ne [laitteet] auttaa jos ne toimii, mutta usein ne hidastaa. Ei meillä ole opettelulle varattu aikaa, työn ohessa opetellaan. Oon varastolla. Se on semmosta purkutyötä, kiireistä, raskasta ja digilaitteisiin merkataan hävikit, tsekataan saldot. Se hidastaa älyttömästi ja joudut vaihtelee sivuja, joista katot niitä. Meillä on aikatavoitteita, pitää tietyssä ajassa purkaa lava. Ja siihen ei tod oo laskettu tietokoneella touhuamisia. On vaan laskettu purkuaika ja se pitäs se tietokone hoitaa samalla.”

Suomalaisten digimotivaatio -tutkimuksen osallistuja

VIRHEIDEN MAHDOLLISUUS KASVAA, KUN VASTA OPETTELEMME UUTTA

Digivälineitä käytetään usein asioihin, joissa virheitä on epämiellyttävää tai jopa vaarallista tehdä. Kun digitaaliset palvelut ovat läsnä kaikilla elämänaueilla, joudutaan yksityiselämän tärkeimmätkin asiat hoitamaan digitaalisesti. Samoin työelämässä digivälineiden avulla hoidetaan asioita, joissa on paljon pelissä: monien ihmisten työpanos, suuret rahasummat, jopa toisen ihmisen hyvinvointi ja elämä. Aina epäonnistumisen riskiä ei voida ottaa ja silloin digirohkea kokeileminen olisi tyhmänrohkeutta. On tärkeä digitaito tunnistaa digirohkeuden rajat ja osata arvioida, milloin digipalvelujen opiskelu on turvallista. Riittävät ja ajantasaiset digiturvataidot ovat myös digirohkeuden tärkeä täydentäjä.

EPÄVARMUUTTA ON KYETTÄVÄ SIETÄMÄÄN

Ihmisen täytyy itse sietää epämukavuutta, jonka uuden opetteleminen usein aiheuttaa. Tämän lisäksi myös hänen ympäristönsä on kestävä epävarmuutta oppimisen aikana. Jos ympäristö ei salli opetteluun kuuluvaa epävarmuutta, ei digirohkeudelle tai oppimiselle jää tilaa. Itseään ”huonosta” asenteesta soimanneet saattavat kertoa, että työpaikalla digitaitojen oppimiseen kannustetaan puheen tasolla, mutta käytännössä opetteluun ei anneta tarvittavia resursseja. Työtaakkaa ei kevennetä, vaikka digivälineen opettelu hidastaa työn tekoa. Tavoitteita ei lasketa, aikataulutusta ei muuteta väljemmäksi eikä työn hidastumista sallita opetteluun ajaksi. Tukea ongelmatilanteisiin tai kysymyksiin ei ehkä ole saatavilla, eikä mahdollisiin virheisiin ole varauduttu.

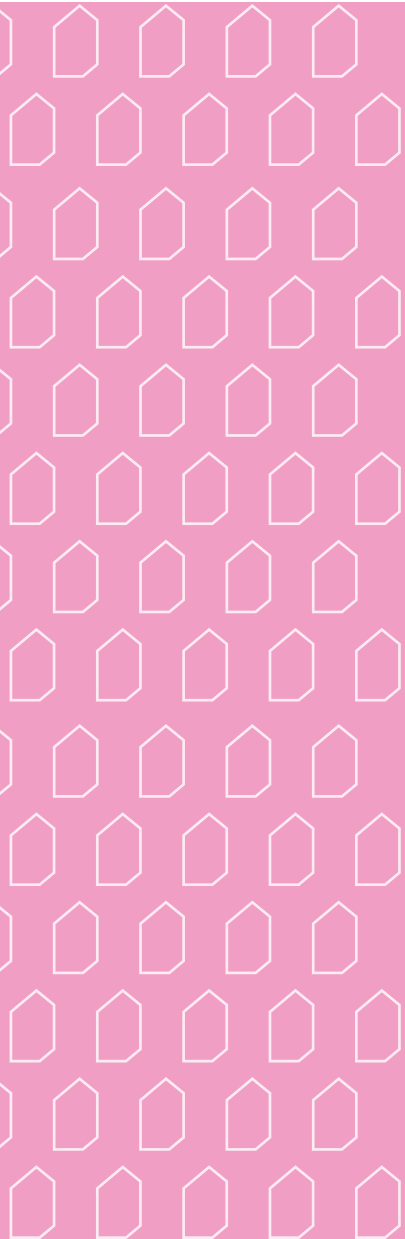
Jos ympäristö ei salli opetteluun kuuluvaa epävarmuutta, ei digirohkeudelle tai oppimiselle jää tilaa.

HUONO MOTIVAATIO JOHTUU USEIN KANNUSTUKSEN PUUTTEESTA

Jos ihmisellä ei ole motivaatiota kehittää digitaitojaan, syynä on usein se, että taitojen opetteluun ei todellisuudessa kannusteta. Digivälineitä käytetään aina tiettyjen tavoitteiden saavuttamiseen. Jos olosuhteet ovat sellaiset, että tavoitteet saavutetaan parhaiten analogisilla tavoilla, on yksilön näkökulmasta ainoastaan järkevää käyttää niitä digivälineiden sijaan. Usein uuden opettelun välttely ei johdu motivaatio-ongelmasta vaan se on rationaalinen tapa vastata ympäristön asettamiin ehtoihin. Jos tällaisia tilanteita ei tunnisteta, syyllistetään turhaan yksittäisiä ihmisiä digivastaisuudesta tai digitaidottomuudesta. Saatetaan jopa puhua ”jääristä”, jotka vastustavat kehitystä, vaikka todellisuudessa ongelmana on, ettei oppimisolosuhteita muokata erilaisten oppijoiden tarpeita vastaaviksi. Tästä koituu yksilölle paljon haittaa. Samalla syyt, jotka estävät digitaitojen kehittämisen, jäävät piiloon eikä ongelmia päästä korjaamaan. Tämän takia onkin tärkeää tunnistaa, tunnustaa ja poistaa esteitä, jotka vaikeuttavat digitaitojen oppimista.

DIGIROHKEUS VAATII TILAA OLLA OSAAMATON JA TEHDÄ TURVALLISESTI VIRHEITÄ

Kun ihmisten halutaan oppivan uusia digitaitoja, on luotava ympäristö, joka aidosti kannustaa uuden oppimiseen. Jos kokeilu ja epäonnistuminen on sallittua, se kannattaa tuoda avoimesti ja kannustavasti esiin. Jos taas epäonnistumisen riskiä ei voida ottaa, on järjestettävä olosuhteet opiskelulle siten, että pelko epäonnistumisesta ei estä oppimista. Oppimisen suunnittelijoiden tulee tunnistaa, kummasta tapauksesta kulloinkin on kyse, kommunikoida se selkeästi oppijoille ja muotoilla oppimisen olosuhteet asianmukaisiksi.

Digiosaamisen kehittämiseen kannustetaan, mutta resurssit vaikeuttavat työmäärän keventämistä

”Osaamisen kehittämisen suunnitelmaan kirjattiin, että tarvitaan myös aikaa harjoitella ja kokeilla omaan tahtiin. Ei digiosaaminen ilman sitä parane. Yritettiin rohkaista esihenkilöitä luomaan sellaista työkuilttuuria. Mutta ei se toteudu. Meillä on niin paha työvoimapula, ei pystytä tekemään työtä niin kuin haluttaisiin. Meillä on valtavasti hoitovelkaa koronan jäljiltä. Me tiedetään, että toi olis se tie, mutta ei tiedetä miten sen pystyisi järjestämään. Osaamista pitäisi kehittää ilman, että se vie aikaa tai resursseja.”

Osaamisen kehittäjä suuren kunnan sote-palvelualueella, Sote-alan työnantajat ja työntekijöiden digiosaamisen kehittäminen -tutkimus

NÄKÖKULMA

DIGIAJASSA MENESTYVÄT INHIMILLISET ORGANISAATIOT, JOTKA TEKEVÄT VIRHEITÄ

Kun tehdään asioita ensimmäistä kertaa, täytyy hyväksyä, että myös virheitä sattuu. Virheitä ei voi kuitenkaan jättää vain yksilön vastuulle.

Aku Varamäki
työelämämuotoilija,
Workday Designers

Digitalisaatio on täällä. Olemme jo tottuneet tilaamaan pizzeriaan kotiin sovelluksella ja ottaneet työpaikalla käyttöön uudenlaisia viestintävälineitä. Ehkä olemme myös kiinnostuneet datalla johtamisesta tai kehittäneet aivan uudenlaisia palveluita. Vaikka uudet laitteet, järjestelmät ja prosessit vaativat usein työntekijöiltä valtavasti oppimista, ne ovat kuitenkin usein se muutoksen helppo nakki.

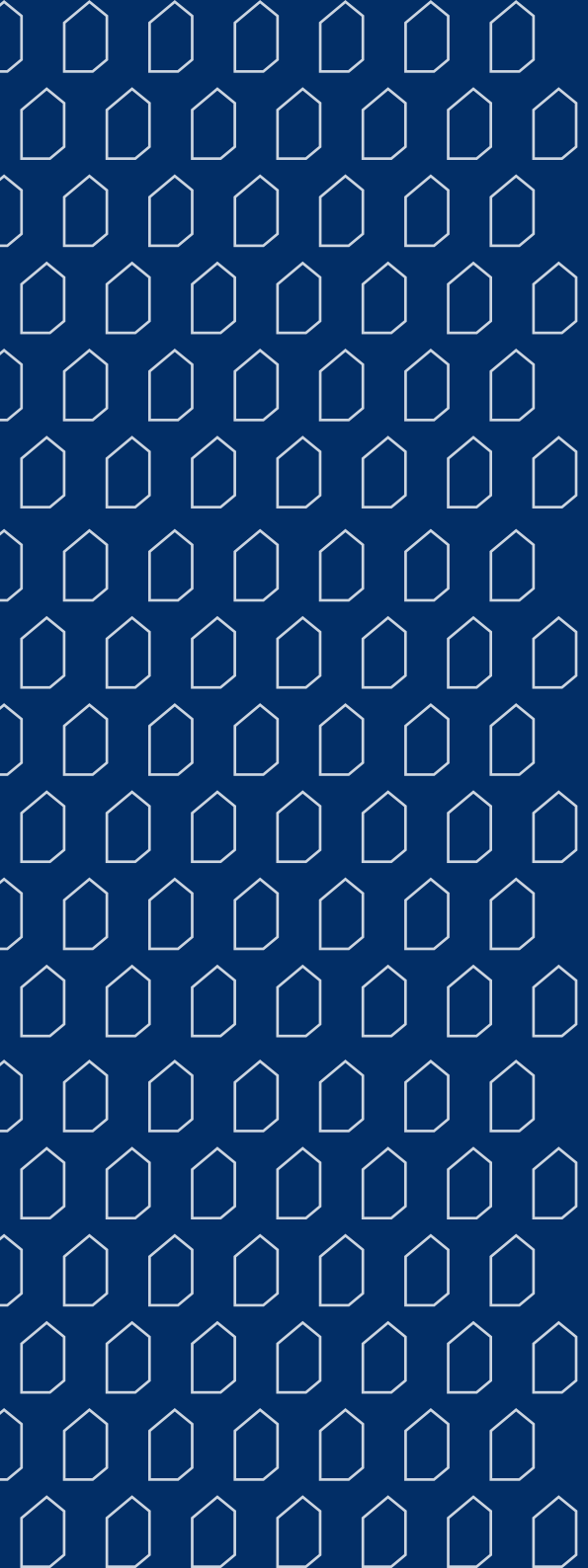
Kun digitalisaatio kohtaa ihmisen, on työ usein murroksessa. Esimerkiksi, kun olemme vieneet organisaatioiden asiakaspalveluja sosiaaliseen mediaan, on asiakaspalvelija yllättäen ollut aivan uudenlaisten oppimishaasteiden edessä. Sen lisäksi, että digitaaliset kohtaamiset täytyy integroida olemassa oleviin järjestelmiin ja prosesseihin, täytyy oppia arvioimaan maineriskejä, viestimään persoonallisesti ja välittämään empatiaa digitaalisissa kanavissa.

Asiakaspalvelijan täytyykin osata toimia omalla persoonallaan ja rohkeasti ympäristössä, joka on kiivastempoinen ja arvaamaton. Huumori, lämpö, inhimillinen kohtaaminen ja anteeksi pyytäminen ovat aidosti inhimillisiä kyvykkyyksiä, joita ei koneilla korvata. Juuri nämä työelämän metataidot ovat kenties tärkein osa tulevaisuuden työtä. Usein juuri niiden avulla synnytetään unohtumattomia asiakaselämyksiä tai ratkaistaan organisaation kyky toimia yllättävissä tilanteissa.

Digiaika haastaa myös organisaatiot oppimaan. Kun tehdään asioita ensimmäistä kertaa, täytyy hyväksyä, että myös virheitä sattuu. Virheitä ei voi kuitenkaan jättää vain yksilön vastuulle. Miten yksilöä tuetaan, jos hän laukoo somessa jotain typerää? Entä miten toimitaan, jos työntekijä joutuu maalittamisen kohteeksi tai verkkokauppa kaatuu? Nämä ovat psyykkisesti erittäin vaativia tilanteita ja jopa digiajan työkykyriskejä, joissa kenenkään ei pitäisi jäädä yksin.

Organisaation, joka ottaa digitalisaation tosissaan, täytyy suhtautua vakavasti myös oppimiseen. Organisaatioiden keskeinen haaste onkin tukea työntekijöitä uusien välineiden ja taitojen oppimisessa. Sen rinnalla yhtä keskeistä on kehittää kulttuuria, jossa on aitoa välittämistä, rohkeita kokeiluita ja taitoa mennä yhdessä eteenpäin kompuroinnista huolimatta.

Digiajassa menestyvä organisaatio opettelee tekemään fiksuja virheitä, sillä ne ovat mahdollisuuksia oppia.

Digitaidot mittareiden valossa

Digitaidot mittareiden valossa

Suomessa on hyvät mahdollisuudet hyödyntää digiosaamista. Yhteiskunta on pitkälle digitalisoitunut, viranomaiset tarjoavat sähköisiä asiointimahdollisuuksia ja näitä myös hyödynnetään.

Suomalaiset ovat osaavia digin käyttäjiä myös kansainvälisesti vertailtuna. Toisaalta useampi kuin joka kymmenes kokee, ettei ole digin käyttäjänä tasavertainen muiden kanssa. Nuoristakin kahdeksalla prosentilla on haasteita opiskeluun liittyvien laitteiden kanssa.

Kuitenkin kansainvälisesti vertailtuna Suomi pärjää vertailumaitaan selkeästi heikommin ainoastaan yhdellä osa-alueella: netistä löydettyjen, epätodelta vaikuttavien tietosisältöjen oikeellisuuden tarkistaminen jää meillä muita maita useammin osaamattomuuden vuoksi tarkastamatta.

Myös yrityksissä ja yhteisöissä osataan yleisesti ottaen hyödyntää digitalisaation luomia mahdollisuuksia. Järjestöissä tukea digiosaamiseen kaivataan erityisesti tietoturva- ja tietosuoja-asioissa sekä datan hyödyntämisessä.

Digitaitoraportin mittarit: Yhteiskunta ja organisaatiot

Yhteiskuntamme on pitkälle digitalisoitunut, kyberturvallinen ja kehitysmönteinen. Viranomaisten tarjoamia sähköisiä asiointimahdollisuuksia on ja niitä hyödynnetään. Myös **yrityksissä ja yhteisöissä** osataan yleisesti ottaen hyödyntää digitalisaation luomia mahdollisuuksia.

Digitaitoraportissa tarkastellaan yhteiskuntaa ja organisaatioita 21 eri mittarin valossa. Kaikki mittarit löytyvät kootusti Digitaitoraportin liitteistä.

89.8/100

Julkishallinnon digitaaliset palvelut kansalaisille

Julkiset palvelut

4. sija

Muihin EU-maihin verrattuna Suomi sijoittui neljänneksi verkossa kansalaisille tarjottavien julkisten palveluiden osalta. Vertailussa Suomi sai pisteitä 89.8/100.

Lähde: Euroopan komissio, The Digital Economy and Society Index (DESI).

92.5/100

Julkishallinnon digitaaliset palvelut yrityksille

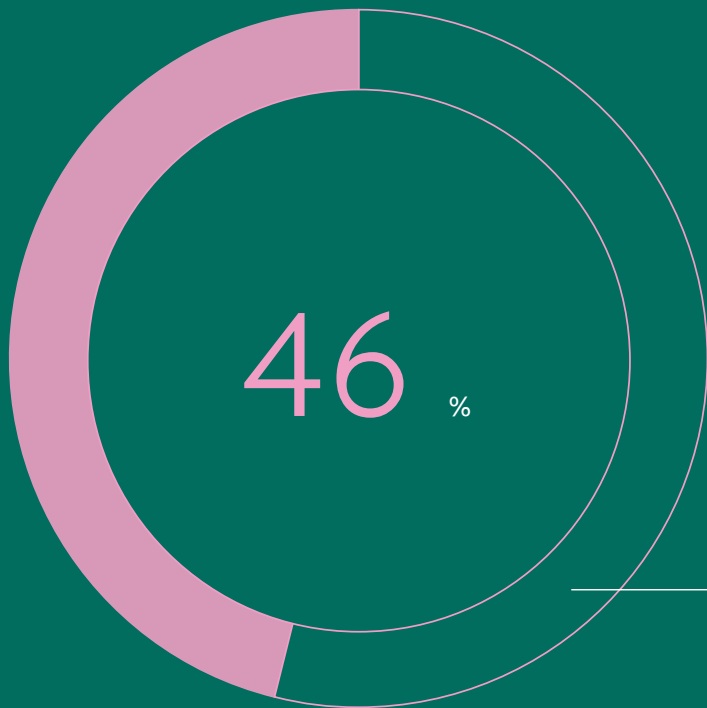

7. sija

Muihin EU-maihin verrattuna Suomi sijoittui seitsemänneksi verkossa yrityksille tarjottavien julkisten palveluiden osalta. Arviossa Suomi sai pisteitä 92.5/100.

Lähde: Euroopan komissio, The Digital Economy and Society Index (DESI).

Digitaitoraportin mittarit: Yhteiskunta ja organisaatiot

Kilpailukyvyn edistäminen

4. sija

Gloaalissa vertailussa Suomi sijoittuu neljänneksi, kun on verrattu ICT:n vaikutusta yritysten kilpailukykyyn. Vertailussa Suomi sai pisteitä 8/10. Lähde: IMD World Competiveness Yearbook 2022.

Kyberturvallisuus

11. sija

Gloaalissa vertailussa Suomen sijoitus on 11., kun on verrattu kyberturvallisuuden tasoa on yleisten, perustason sekä poikkeus- ja kriisinhallintaindikaattorien perusteella. Vertailussa Suomi sai pisteitä 85.71/100.

Lähde: National Cyber Security Index.

Digitaalinen intensiteetti yrityksissä

46 %

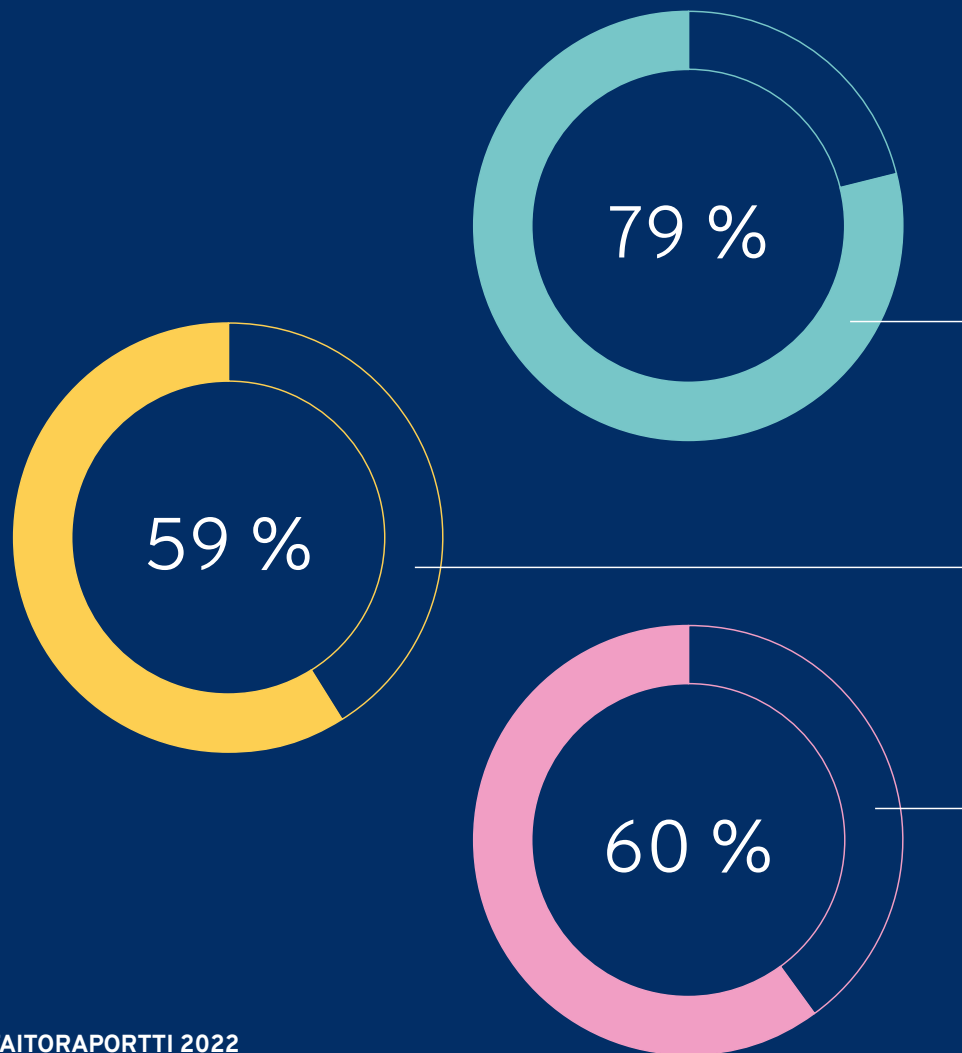
Lähes puolella (46 %) tarkasteluissa olleista yrityksistä hyödynnetään erilaisia digitaalisia teknologioita. Euroopan maat kattavassa arvioissa pisteet määräytyivät sen mukaan, kuinka laajasti teknologioita yritykset käyttivät.

Lähde: Eurostat, Digital Intensity.

Digitaitoraportin mittarit: Yksilö ja kotitaloudet

Suomalaiset ovat osaavia digin hyödyntäjiä kansainvälisestäkin vertailtuna. Yhteiskunnan asettamat vaatimukset digiosaamiselle ovat kuitenkin kovat ja moni kokeekin, ettei digin käyttäjänä ole **tasavertainen** muiden kanssa.

Digitaitoraportissa tarkastellaan yhteiskuntaa ja organisaatioita 21 eri mittarin valossa. Kaikki mittarit löytyvät kootusti Digitaitoraportin liitteistä.

Osaaminen

2. sija

79 % suomalaisista on vähintään digitaaliset perustaidot. Euroopan maiden vertailussa Suomi sijoittuu toiseksi.
Lähde: Eurostat – European Union survey on ICT usage in Households and by Individuals.

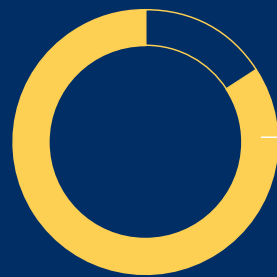
59 %

59 % suomalaisista kokee, että pystyy käyttämään digitaalisia palveluita ja laitteita täysin itsenäisesti sekä voi opastaa ja auttaa muita.
Lähde: Digi- ja väestötietoviraston Digitaitokysely.

60 %

60 % suomalaisista kokee, että osaa käyttää digitaalisia palveluita sekä laitteita turvallisesti.
Lähde: Digi- ja väestötietoviraston DigiTurvabarometri.

Digitaitoraportin mittarit: Yksilö ja kotitaloudet

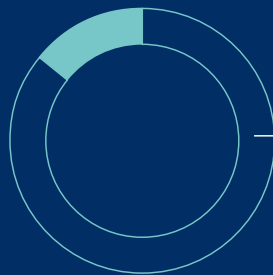

Kokemus

84 %

84 % suomalaisista uskoo pärjäävänsä vähintään melko hyvin digitalisaatiokehityksen mukana seuraavan viiden vuoden aikana.

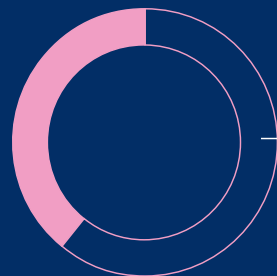
Lähde: Digi- ja väestötietoviraston Digitaitokysely.

14 %

14 % suomalaisista kokee olevansa heikompi internetin ja digitaalisten palveluiden käyttäjä kuin suomalaiset yleensä.

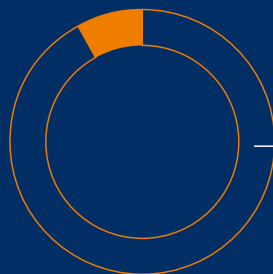
Lähde: Digi- ja väestötietoviraston Digitaitokysely.

39 %

39 % suomalaisista tarvitsee vähintään usein apua internetin tai digitaalisten laitteiden kanssa.

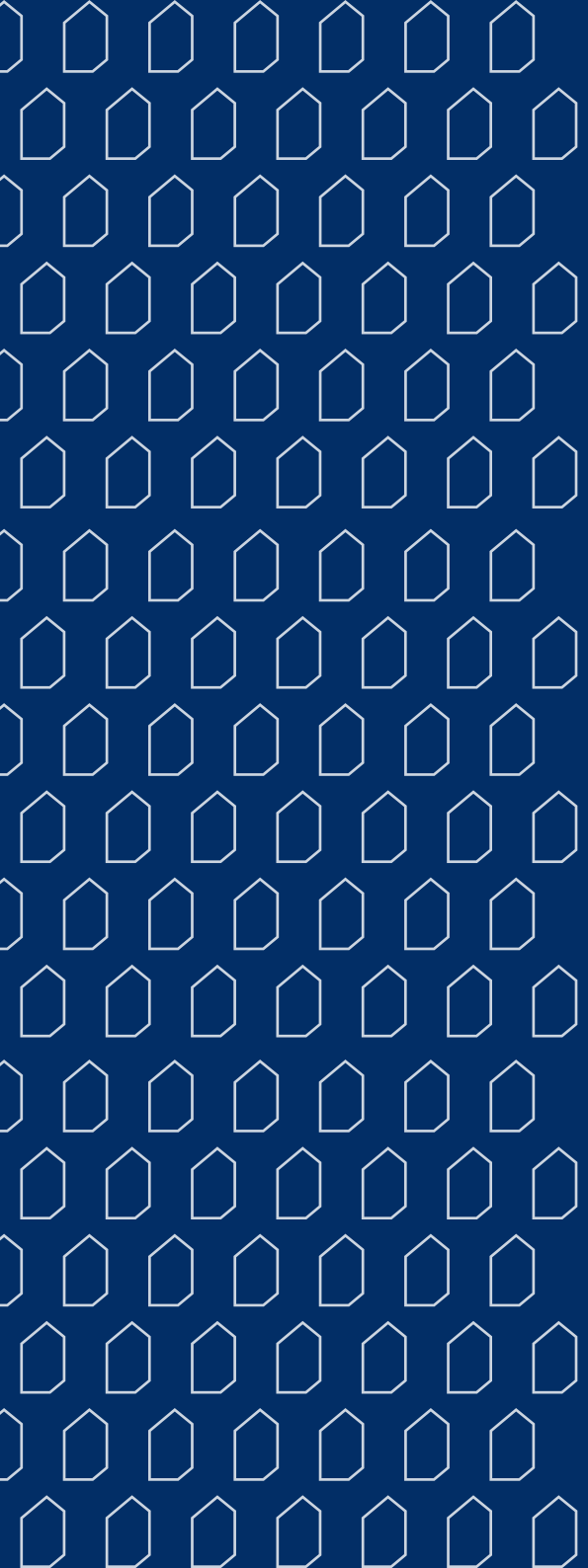
Lähde: Digi- ja väestötietoviraston Digitaitokysely.

8 %

8 % 8.- ja 9.-luokkalaisista on vaikeuksia opiskeluissa käytettävien laitteiden kanssa.

Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Kouluterveyskysely.

Kuinka luomme yhteiskunnan,
jossa jokainen voi digirohkaistua?

Kuinka luomme yhteiskunnan, jossa jokainen voi digirohkaistua?

Digirohkeus on tärkeimpiä
digitaitoja, mutta sitä
ei voi taikoa tyhjästä.
Digirohkeus syntyy
vuorovaikutuksessa
ympäristömme kanssa.
Se kasvaa hyvistä
digitaitojen oppimis-
kokemuksista ja
luottamuksesta siihen,
että tukea saa silloin
kun sitä tarvitsee.

Kaikkien, jotka työskentelevät digiosaamisen kanssa, tarvitsee tunnistaa digirohkeus ja osata vahvistaa sitä. Digitaitoraportti kutsuu kaikki digitalisaation ja digiosaamisen kanssa työskentelevät tahot keskustelemaan siitä, miten voisimme varmistaa, että kaikilla on riittävät taidot kokeilla ja oppia, riittävästi rohkeutta yrittää, luottoa palveluiden käyttäjäystävällisyyteen ja turvallisuuteen sekä uskoa omiin kykyihinsä.

Miten voisimme yhdessä edistää digitaalista yhteiskuntaa, jossa kaikkien on mahdollista, vaivatonta ja turvallista digirohkaistua?

Rohkaisevaa digitukea arkeen

Digitaitojen hankkimiseen tulee kannustaa. Parhaiten sen tekee tuomalla esille, miten digitaidot voivat helpottaa ihmiselle itselleen tärkeiden asioiden tekemistä. Kun halutaan kannustaa digioppimiseen, on keskeistä korostaa sitä, että digivälineiden ja niiden käyttöön liittyvien taitojen on oltava ihmisten ja arjen palveluksessa, ei toisin päin.

Koska digituen tarve ilmenee arjessa, myös digituen tulisi olla saatavilla mahdollisimman lähellä sitä aikaa ja paikkaa, jossa ihminen käyttää digilaitteita ja -palveluja. Arjen kannalta parasta digitukea ovat ihmislähtöiset digipalvelut, jotka neuvovat ja ohjaavat käyttäjänsä. Muutakin digitukea, esimerkiksi järjestöjen omille kohderyhmilleen tarjoamaa tukea, kuitenkin tarvitaan.

Digituen organisoinnissa on jatkossakin huomioitava, että se on yhdenvertaista, kaikkien saatavilla ja löydettävissä – asui sitten missäpäin maata tahansa. Tulee myös tarkastella, miten voisimme tuoda digitukea mukaan ihmisten arkeen uusilla tavoilla. Erilaiset epäviralliset digitukijat ovat tärkeitä arkisen digituen antajia. Epävirallisia digitukijoita ovat lähipiiri ja omaiset, mutta arjen digitukea antavat myös monenlaiset asiakastyön tekijät kuten sote-alan ammattilaiset. Näiden ihmisten osaamista ja tietoisuutta omasta merkityksestä digitukijoina tulee vahvistaa entisestään.

Tuetaan rohkeutta oppia sallimalla osaamattomuus

Uutta opetellessa täytyy saada olla aluksi osaamaton. Olosuhteet digitaitojen opetteluun tulee suunnitella niin, että opettelulle on aidosti tilaa. Oppimiselle on varattava aikaa osana päivittäistä työntekoa. Tämä voi vaatia esimerkiksi sitä, että työtehtäviä kevennetään hetkellisesti tai tavoitteita kohtuullistetaan.

Kun uuden oppiminen tapahtuu kokeilemalla ja tekemällä, on varmistettava, ettei pyrkimys virheiden välttämiseen estä oppimista. Tilanteissa, joissa virheitä ei saa sattua, on oppiminen turvattu järjestämällä sille riittävästi erillistä aikaa. Tulee ymmärtää, että epävarmuus ja osaamattomuus on alussa normaalia, kun harjoitellaan uusien digitaalisten laitteiden tai palvelujen käyttöä. Ihmisiä tulee rohkaista niin sanoin kuin teinkin oppimaan uutta kokeilemalla rohkeasti asioita.

On tunnistettava, milloin toimintaympäristöä ja vaatimuksia täytyy muokata, jotta kokeilemalla oppiminen olisi aidosti mahdollista. Oppimisympäristössä olevia puutteita ei voida kompensoida peräänkuuluttamalla digirohkeutta. Digitaitojen edistämiseksi pitää huomioida, että uuden oppimiseen liittyy olennaisesti epävarmuuden tunteet ja niiden ylittäminen vaatii rohkeutta. Taitojen opettamisen ohella digituen on huomioitava myös digioppimisen kokemuksellinen, tunteellinen puoli ja pyrittävä vahvistamaan ihmisten uskoa itseensä digioppijoina.

NÄKÖKULMA

TULEVAISUUDEN DIGITUKI ON ARJEN RYTMIIN ISTUVAA MATALAN KYNNYKSEN LÄHITUKEA

Tekemällä oppii ja taitojen kartuttua karttuu luottamus sekä omiin kykyihin että sähköisiin palveluihin.

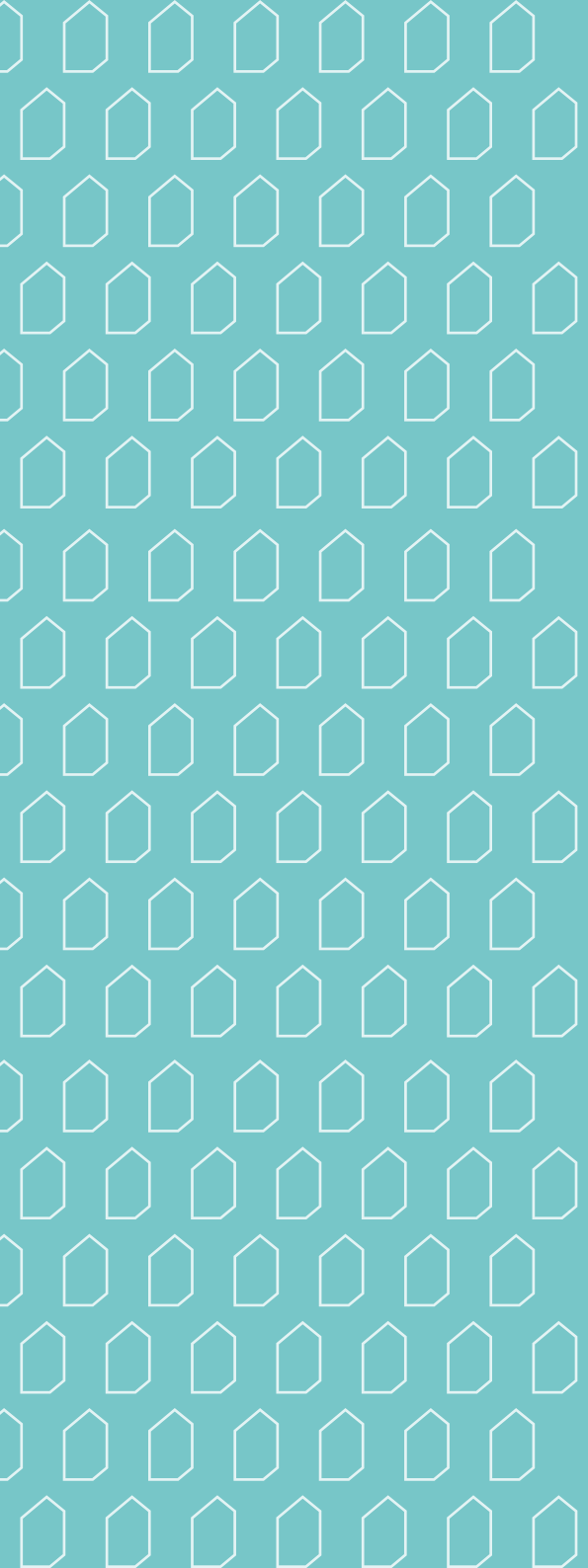
Janne Viskari
pääjohtaja, Digi- ja väestötietovirasto

Kun viisi vuotta sitten rakensimme Suomeen digitaalista postilaatikkoo eli Suomi.fin Viestit-palvelua, kävimme toreilla esittelemässä palvelun prototyyppiä ja kyselemässä ohikulkijoilta palautetta. Eräs eläkeläisrouva ilmoitti, ettei hän omista tietokonetta eikä halua käyttää mitään sähköisiä palveluita. Hän kuitenkin rohkaistui kokeilemaan älypuhelimella toimivaa kokeiluversiota ja hetken kuluttua kysyi, miten tämän saa hankittua omaan puhelimeen.

Esimerkki kertoo useita asioita sekä suomalaisista digipalveluista että suomalaisten digitaidoista. Kaikki sähköiset palvelut eivät ole hyviä eivätkä helppokäyttöisiä. Ei minunkaan tee mieli asioida huonossa sähköisessä palvelussa, jos asia hoituu helpommin jotenkin muuten. Huonoista palvelukokemuksista ei kuitenkaan kannata tehdä johtopäätöstä, että kaikki sähköiset palvelut olisivat huonoja. Suurin osa on oikein hyviä ja riittävän helppokäyttöisiä kenelle tahansa. Palvelut myös uudistuvat jatkuvasti. Nykyisin palvelukehityksessä osataan ottaa huomioon myös helppokäyttöisyys, kun vielä kymmenen vuotta sitten suunnittelun painopiste oli teknisissä ominaisuuksissa.

Toisinaan kynnys kokeilemiseen voi olla suuri, erityisesti jos omien digitaitojen riittävyys epäilyttää. Usein alkuun pääseminen auttaa. Siihen tarvitaan, että joku lähellä oleva luotettava taho auttaa ja neuvoo. Tekemällä oppii ja taitojen kartuttua karttuu luottamus sekä omiin kykyihin että sähköisiin palveluihin. Ongelmatilanteitakin tulee, ja niissä ei saisi kokea jäävänsä yksin. Palvelun tarjoajien vastuulla on pyrkiä rakentamaan palveluista sellaisia, että ne loisivat käyttäjille mahdollisimman paljon varmuuden tunnetta.

Jotta sähköisten palveluiden pariin pääsisivät myös he, jotka haluaisivat mutta eivät uskalla, kynnys digiavun pyytämiseen ja antamiseen tulisi saada mahdollisimman alhaiseksi.

Liite: Digitaitoraportin tietopohja

Digitaitoraportin tietopohja

Digitaitoraportin mittarit	37
Digi- ja väestötietoviraston Digitaitokysely	37
Digitaitoraportin mittarit: Yhteiskunta ja organisaatiot	38
Digitaitoraportin mittarit: Yksilö ja kotitaloudet	43
Laadulliset selvitykset	51
Työelämä: Yritykset ja organisaatiot	52
Yksityiselämä: Digitaitojen kehittämisen motiivit	53
Sanasto	54

Digitaitoraportin mittarit

Digitaitoraportin mittaristo perustuu laajaan katsaukseen säännöllisesti toistettavia mittareita. Ne muodostavat temaattisesti kattavan kokonais kuvan suomalaisen digitalisaation asteesta ja digiosaamisen tilasta. Mittareiden valinta perustuu kattavaan tilastoaineistojen kartoitukseen, Digi- ja väestötietoviraston asiantuntijoiden työpajatyöskentelyyn ja keskusteluihin eri tilastoaineistojen tuottajien kanssa.

Vuosittain julkaistavan Digitaitoraportin perustana on mittaristo, jonka avulla digitaitojen muutoksia on mahdollista seurata pitkällä aikavälillä. Mittarien pohjaksi on kartoitettu laajasti digiosaamista koskevaa tietoa. Eri lähteistä koottua tilastotietoa on täydennetty Digi- ja väestötietoviraston omalla kyselytutkimuksella. Digitaitojen mittareiden pohjalta saadaan jatkossa vuosittain päivittyvä, ajantasainen kuva suomalaisen yhteiskunnan digiosaamisen tilasta.

Digi- ja väestötietoviraston Digitaitokysely

Yhteiskunnan yleiseen digitalisaatioon liittyviä mittareita on hyvin tarjolla ja sitä koskeva mittaristo pystyttiin kokoamaan hyödyntämällä olemassa olevia tietolähteitä. Myös kansalaisten digiosaamista ja digitaalisten laitteiden ja palvelujen käyttöä koskevista mittareista löytyi tilastotietoa. Sen sijaan yksilön kokemusta kuvaavia valmiita mittareita oli löydettävissä vähemmän. Siksi täydensimme mittaristoa kaikille suomalaisille suunnatulla puhelinkyselyllä, jonka Digi- ja väestötietovirasto toistaa jatkossa vuosittain. Puhelinkyselyn tiedonkeruun toteutti Kantar TNS Oy 22.8.–2.9.2022 välisellä ajalla ja siihen vastasi 1004 18–79-vuotiasta suomalaista. Otos kiintiöitiin sukupuolen ja iän mukaan väestöä edustavaksi. Tuloksissa käytettiin korjaavaa painotusta, jolla tulokset saatiin tarkasti vastaamaan Manner-Suomen väestöjakaumia iän, sukupuolen ja asuinalueen osalta. Puhelinkyselyn tiedot tullaan siirtämään muissa tutkimuksissa ja esimerkiksi opinnäytetöissä avoimesti hyödynnettäviksi.

Digitaitoraportin mittarit: Yhteiskunta ja organisaatiot

Julkiset palvelut	Mittarit	Data	Selite
	Julkishallinnon digitaaliset palvelut kansalaisille	Suomen pisteet 89.8/100, sijoitus Euroopan maiden vertailussa 4.	Missä määrin kansalaisille suunnattua palvelua tai palvelua koskevaa tietoa tarjotaan verkossa ja portaalin kautta. Palvelut, joita tarjotaan kokonaan, osittain tai ei lainkaan verkossa. Lähde: Euroopan komissio, The Digital Economy and Society Index (DESI). Tiedonkeruuvuosi 2021.
	Julkishallinnon digitaaliset palvelut yrityksille	Suomen pisteet 92.5/100, sijoitus Euroopan maiden vertailussa 7.	Missä määrin yrityksille suunnattua palvelua tai palveluun liittyvää tietoa tarjotaan verkossa ja portaalin kautta. Palvelut, joita tarjotaan kokonaan, osittain tai ei lainkaan verkossa. Lähde: Euroopan komissio, The Digital Economy and Society Index (DESI). Tiedonkeruuvuosi 2021.
	Esitetyt lomakkeet	Suomen pisteet 89.9/100, sijoitus Euroopan maiden vertailussa 3.	Julkisten palveluiden verkkolomakkeissa olevien esitetyjen tietojen määrä. Lähde: Euroopan komissio, The Digital Economy and Society Index (DESI). Tiedonkeruuvuosi 2021.
	Julkiset digipalvelut koetaan laadukkaiksi	3,182/5	Minkälainen asiakasarvio julkisista digitaalisista palveluista on keskimäärin annettu kuluneen 12 kuukauden aikana. Lähde: Digi- ja väestötietoviraston laatutyökalut. Tiedonkeruuvuosi 2022.

Kilpailukyvyn edistäminen	Mittarit	Data	Selite
	Teknologian kehittämisen rahoituksen saatavuus	Suomen pisteet 8.11/10, sijoitus globaalissa maavertailussa 1.	Teknologian kehittämisen rahoituksen saatavuus. Lähde: IMD World Competiveness Yearbook 2022, muuttuja 4.2.12 "Funding for technological development: Funding for technological development is readily available". Tiedonkeruuvuosi 2022.
	Julkiset toimet tekoälyn hyödyntämiseksi	Suomen pisteet 85.99/100, sijoitus globaalissa maavertailussa 8.	Kuinka syväälle sitoutuneita ja johdonmukaisia julkisia toimia on tehty tekoälyn ja koneoppimisen taloudellisessa hyödyntämisessä. Lähde: Tortoise-Media, Global AI Index, osa-alue Government Strategy. Tiedonkeruuvuosi 2022.
	Oikeudellinen toimintaympäristö tukee uuden teknologian kehittämistä ja soveltamista	Suomen pisteet 8.11/10, sijoitus globaalissa maavertailussa 1.	Oikeudellinen toimintaympäristö tukee uuden teknologian kehittämistä ja soveltamista. Lähde: IMD World Competiveness Yearbook 2022, muuttuja 4.2.13 "Development & application of tech. Development and application of technology are supported by the legal environment".
	ICT:n vaikutus yritysten kilpailukykyyn	Suomen pisteet 8.00/10, sijoitus globaalissa maavertailussa 4.	ICT:n vaikutus yritysten kilpailukykyyn. Lähde: IMD World Competiveness Yearbook 2022, muuttuja 3.1.10 "Use of digital tools and technologies Companies are very good at using digital tools and technologies to improve performance". Tiedonkeruuvuosi 2022.
	Digitaalisen transformaation onnistunut toteutus	Suomen pisteet 7.49/10, sijoitus globaalissa maavertailussa 4.	Digitaalisen transformaation onnistunut toteutus. Lähde: IMD World Competiveness Yearbook 2022, muuttuja 3.5.06 "Digital transformation in companies: Digital transformation in companies is generally well implemented." Tiedonkeruuvuosi 2022.

Kyberturvallisuus	Mittarit	Data	Selite
	Kyberturvallisuus	Suomen pisteet 85.71 /100, sijoitus globaalissa maavertailussa 11.	Kuinka hyvällä tasolla kyberturvallisuus on yleisten, perustason sekä poikkeus- ja kriisinhallintaindikaattorien perusteella. Lähde: National Cyber Security Index.
	Yritykset huolehtivat riittävästi kyberturvallisuudesta	Suomen pisteet 7.94/10, sijoitus globaalissa maavertailussa 3.	Yritykset huolehtivat riittävästi kyberturvallisuudesta. Lähde: IMD World Competiveness Yearbook 2022, muuttuja 4.2.17 "Cyber security: Cyber security is being adequately addressed by corporations". Tiedonkeruuvuosi 2022.
	Julkiset palvelut täyttävät tietoturva- ja tietosuojavaatimukset	83,256 %	Kuinka hyvin kansalliset digitaaliset palvelut täyttävät tietoturva- ja tietosuojavaatimukset. Lähde: Digi- ja väestötietoviraston laatutyökalut. Tiedonkeruuvuosi 2022.
	Tietoturva ja tietosuoja on yhdistyksissä hallinnassa	53 %	Kuinka moni kyselyyn vastanneista yhdistyksistä kokee, että tietoturva ja tietosuoja ovat yhdistyksessä hallinnassa. Lähde: Järjestödigi. Tiedonkeruuvuosi 2020.

Digitaalinen intensiteetti yrityksissä	Mittarit	Data	Selite
	Yritykset, joilla on erittäin korkea digitaalinen intensiteetti	10 %, sijoitus Euroopan maiden vertailussa 1.	Yritykset, joilla on erittäin korkea digitaalinen intensiteetti. Digitaalisen intensiteetin indeksi mittaa erilaisten digitaalisten teknologioiden käyttöä yrityksissä ja sen pistemäärä (0-12) määräytyy sen mukaan, kuinka monta 12 valitusta teknologiasta yritykset käyttävät. Mitä korkeampi pistemäärä on, sitä korkeampi on yrityksen digitaalinen intensiteetti. Lähde: Eurostat, Digital Intensity. Tiedonkeruuvuosi 2021.
	Yritykset, joilla on korkea digitaalinen intensiteetti	36 %, sijoitus Euroopan maiden vertailussa 2.	Yritykset, joilla on korkea digitaalinen intensiteetti. Digitaalisen intensiteetin indeksi mittaa erilaisten digitaalisten teknologioiden käyttöä yrityksissä ja sen pistemäärä (0-12) määräytyy sen mukaan, kuinka monta 12 valitusta teknologiasta yritykset käyttävät. Mitä korkeampi pistemäärä on, sitä korkeampi on yrityksen digitaalinen intensiteetti. Lähde: Eurostat, Digital Intensity. Tiedonkeruuvuosi 2021.
	Yritykset, joilla on matala digitaalinen intensiteetti	35 %	Yritykset, joilla on matala digitaalinen intensiteetti. Digitaalisen intensiteetin indeksi mittaa erilaisten digitaalisten teknologioiden käyttöä yrityksissä ja sen pistemäärä (0-12) määräytyy sen mukaan, kuinka monta 12 valitusta teknologiasta yritykset käyttävät. Mitä korkeampi pistemäärä on, sitä korkeampi on yrityksen digitaalinen intensiteetti. Lähde: Eurostat, Digital Intensity. Tiedonkeruuvuosi 2021.
	Yritykset, joilla on erittäin matala digitaalinen intensiteetti	18 %	Yritykset, joilla on erittäin matala digitaalinen intensiteetti. Digitaalisen intensiteetin indeksi mittaa erilaisten digitaalisten teknologioiden käyttöä yrityksissä ja sen pistemäärä (0-12) määräytyy sen mukaan, kuinka monta 12 valitusta teknologiasta yritykset käyttävät. Mitä korkeampi pistemäärä on, sitä korkeampi on yrityksen digitaalinen intensiteetti. Lähde: Eurostat, Digital Intensity. Tiedonkeruuvuosi 2021.

Järjestöt	Mittarit	Data	Selite
	Digiosaaminen valtakunnallisissa järjestöissä	75 %	<p>Kuinka moni sosiaali- ja terveysalan järjestöjen kyselyyn vastanneista kokee olevansa vähintään melko kokenut digin käyttäjä.</p> <p>Lähde: Järjestöbarometri. Tiedonkeruuvuosi 2022.</p>
	Digiosaaminen paikallisyhdistyksissä	37 %	<p>Kuinka moni sosiaali- ja terveysalan järjestöjen kyselyyn vastanneista kokee olevansa vähintään melko kokenut digin käyttäjä.</p> <p>Lähde: Järjestöbarometri. Tiedonkeruuvuosi 2022.</p>
	Kertyvän datan hyödyntäminen yhdistyksissä on hallinnassa	18 %	<p>Kuinka moni kyselyyn vastanneista yhdistyksistä kokee, että kertyvän datan hyödyntäminen on yhdistyksessä hallinnassa.</p> <p>Lähde: Järjestödiggi. Tiedonkeruuvuosi 2020.</p>
	Verkkokokousten järjestäminen yhdistyksissä on hallinnassa	45 %	<p>Kuinka moni kyselyyn vastanneista yhdistyksistä kokee, että verkkokokousten järjestäminen on yhdistyksessä hallinnassa.</p> <p>Lähde: Järjestödiggi. Tiedonkeruuvuosi 2020.</p>

Digitaitoraportin mittarit: Yksilö ja kotitaloudet

Digitaaliset perustaidot	Mittarit	Data	Selite
	Vähintään digitaaliset perustaidot	79 %, sijoitus Euroopan maiden vertailussa 2.	<p>Ihmiset, joilla on vähintään digitaaliset perustaidot viiden kategorian vaatimusten mukaisesti: tiedotus, viestintä, ongelmanratkaisu, sisällön luomiseen käytettävät ohjelmistot ja turvallisuus.</p> <p>Lähde: Eurostat - European Union survey on ICT usage in Households and by Individuals. Tiedonkeruuvuosi 2021.</p>
	Digitaaliset perustaidot	31 %, sijoitus Euroopan maiden vertailussa 5.	<p>Ihmiset, joilla on digitaaliset perustaidot viiden kategorian vaatimusten mukaisesti: tiedotus, viestintä, ongelmanratkaisu, sisällön luomiseen käytettävät ohjelmistot ja turvallisuus.</p> <p>Lähde: Eurostat - European Union survey on ICT usage in Households and by Individuals. Tiedonkeruuvuosi 2021.</p>
	Perustason ylittävät digitaaliset taidot	48 %, sijoitus Euroopan maiden vertailussa 2.	<p>Ihmiset, joilla on perustason ylittävät digitaaliset taidot viiden kategorian vaatimusten mukaisesti: tiedotus, viestintä, ongelmanratkaisu, sisällön luomiseen käytettävät ohjelmistot ja turvallisuus.</p> <p>Lähde: Eurostat - European Union survey on ICT usage in Households and by Individuals. Tiedonkeruuvuosi 2021.</p>
	Matalat digitaidot	13 %	<p>Ihmiset, joilla on matalat digitaaliset taidot viiden kategorian vaatimusten mukaisesti: tiedotus, viestintä, ongelmanratkaisu, sisällön luomiseen käytettävät ohjelmistot ja turvallisuus.</p> <p>Lähde: Eurostat - European Union survey on ICT usage in Households and by Individuals. Tiedonkeruuvuosi 2021.</p>
	Heikot tai rajatut digitaidot	5 %	<p>Ihmiset, joilla on heikot tai rajatut taidot viiden kategorian vaatimusten mukaisesti: tiedotus, viestintä, ongelmanratkaisu, sisällön luomiseen käytettävät ohjelmistot ja turvallisuus.</p> <p>Lähde: Eurostat - European Union survey on ICT usage in Households and by Individuals. Tiedonkeruuvuosi 2021.</p>

Digitaalisten palveluiden ja internetin käyttö	Mittarit	Data	Selite
	Julkisten digitaalisten palveluiden käyttö	89 %, sijoitus Euroopan maiden vertailussa 4.	Yksityishenkilöt, jotka käyttivät vähintään yhtä seuraavista palveluista viimeisen 12 kuukauden aikana: tietojen hankkiminen viranomaisten verkkosivuilta, virallisten lomakkeiden lataaminen, täytettyjen lomakkeiden lähettäminen. Lähde: Eurostat - European Union survey on ICT usage in Households and by Individuals. Tiedonkeruuvuosi 2021.
	Digitaalisten palveluiden käyttäjät, jotka pystyvät käyttämään palveluita ja laitteita täysin itsenäisesti sekä voivat opastaa ja auttaa muita	59 %	Kuinka moni kyselyyn vastanneista kokee, että pystyy käyttämään digitaalisia palveluita ja laitteita täysin itsenäisesti sekä voi opastaa ja auttaa muita. Lähde: Digi- ja väestötietoviraston Digitaikysely. Tiedonkeruuvuosi 2022.
	Henkilöt, jotka eivät koskaan ole käyttäneet internetiä	2 %	Henkilöt, jotka eivät koskaan ole käyttäneet internetiä. Lähde: Eurostat - European Union survey on ICT usage in Households and by Individuals. Tiedonkeruuvuosi 2021.
	Koodaa tai ohjelmoi vähintään kuukausittain	9,2 %	Kuinka moni 8.- ja 9.-luokkalaisista koodaa tai ohjelmoi vähintään kuukausittain. Lähde: Kouluterveyskysely. Tiedonkeruuvuosi 2021.

Yhteydet	Mittarit	Data	Selite
	Kotitaloudessa internetyhteys	97 %, sijoitus Euroopan maiden vertailussa 3.	<p>Kotitaloudet, joissa on internetyhteys.</p> <p>Lähde: Eurostat - European Union survey on ICT usage in Households and by Individuals.</p> <p>Tiedonkeruuvuosi 2021.</p>
	Kotitalouden käytössä olevia 3G/4G-liittymiä matkapuhelimeen	81 %	<p>Lähde: Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö [verkojulkaisu].</p> <p>ISSN=2341-8699. 2021, Liitetaulukko 8. Kotitalouden käytössä olevia 3G/4G-liittymiä matkapuhelimeen 2021, %-osuus talouksista. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 15.9.2022].</p> <p>Saantitapa: http://www.stat.fi/til/sutivi/2021/sutivi_2021_2021-11-30_tau_008_fi.html.</p> <p>Tiedonkeruuvuosi 2021.</p>

Turvallisuus	Mittarit	Data	Selite
	Digitaalisten palveluiden ja laitteiden turvallinen käyttö	60 %	<p>Ihmiset, jotka kokivat kykynsä hyödyntää turvallisesti digitaalisia palveluita sekä niiden käyttämisessä tarvittavia laitteita hyväksi tai erittäin hyväksi.</p> <p>Lähde: Digi- ja väestötietoviraston Digiturvabarometri. Tiedonkeruuvuosi 2022.</p>
	Digitaalinen toimintaympäristö koetaan turvallisiksi	86,5 %	<p>Ihmiset, jotka kokivat työ- ja/tai vapaa-ajan digitaaliset toimintaympäristönsä melko tai erittäin turvallisiksi.</p> <p>Lähde: Digi- ja väestötietoviraston Digiturvabarometri. Tiedonkeruuvuosi 2022.</p>
	Perustason ylittävät digiturvallisuustaidot	90 %	<p>Ihmiset, joilla on digitaaliset perustaidot turvallisuuden osalta vähintään kolmessa kategoriassa: Omiin henkilötietoihin pääsyn hallinta tarkistamalla, että verkkosivusto, jolla vastaaja antoi henkilötietoja, oli turvallinen;</p> <p>Omien henkilötietojen käytön hallinta lukemalla tietosuojaselosteet ennen henkilötietojen antamista;</p> <p>Omien henkilötietojen hallitseminen rajoittamalla tai kieltämällä pääsy omaan maantieteelliseen sijaintiin;</p> <p>Omien henkilötietojen hallitseminen rajoittamalla pääsyä profiliin tai sisältöön sosiaalisilla verkostosivustoilla tai jaetussa verkkotallennuksessa;</p> <p>Omien henkilötietojen hallitseminen kieltämällä henkilötietojen käyttö mainostarkoituksiin;</p> <p>Omien internet-selaimen asetusten muuttaminen evästeiden käytön estämiseksi tai rajoittamiseksi jollakin vastaajan laitteella.</p> <p>Lähde: Eurostat - European Union survey on ICT usage in Households and by Individuals. Tiedonkeruuvuosi 2021.</p>

Tiedon oikeellisuuden arviointi	Mittarit	Data	Selite
	Epäluotettavan tiedon näkeminen	68 %, sijoitus Euroopan maiden vertailussa 1.	<p>Kuinka moni on nähnyt epäluotettavaa tietoa uutissivustoilla tai sosiaalisessa mediassa viimeisen kolmen kuukauden aikana.</p> <p>Lähde: Eurostat - European Union survey on ICT usage in Households and by Individuals. Tiedonkeruuvuosi 2021.</p>
	Epäluotettavaksi tunnistettujen tietosisältöjen tarkastamista ei tehdä, sillä tarkastaminen tuntuu liian hankalalta tai ei tiedetä, miten se tehtäisiin	14 %, sijoitus Euroopan maiden vertailussa viimeinen.	<p>Kuinka monta prosenttia niistä, jotka näkivät epäluotettavaa tietoa eivät tarkastaneet tiedon aitoutta, jättivät tiedon tarkistamatta siksi, että tarkastaminen tuntui liian hankalalta tai ei tiedetty miten se tehtäisiin.</p> <p>Lähde: Eurostat - European Union survey on ICT usage in Households and by Individuals. Tiedonkeruuvuosi 2021.</p>

Kokemus	Mittarit	Data	Selite
	Kokemus siitä, ettei ole tasavertainen digitaalisten palveluiden käyttäjä muiden kanssa	14 %	Kuinka moni kyselyyn vastanneista kokee olevansa heikompi internetin ja digitaalisten palveluiden käyttäjä kuin suomalaiset yleensä. Lähde: Digi- ja väestötietoviraston Digitaitokysely. Tiedonkeruuvuosi 2022.
	Kokemus siitä, että on tasavertainen digitaalisten palveluiden käyttäjä muiden kanssa	53 %	Kuinka moni kyselyyn vastanneista kokee olevansa tasavertainen internetin ja digitaalisten palveluiden käyttäjä kuin suomalaiset yleensä. Lähde: Digi- ja väestötietoviraston Digitaitokysely. Tiedonkeruuvuosi 2022.
	Kokemus siitä, että on suunnilleen tasavertainen digitaalisten palveluiden käyttäjä muiden kanssa	31 %	Kuinka moni kyselyyn vastanneista kokee olevansa suunnilleen tasavertainen internetin ja digitaalisten palveluiden käyttäjä kuin suomalaiset yleensä. Lähde: Digi- ja väestötietoviraston Digitaitokysely. Tiedonkeruuvuosi 2022.
	Kokemus omasta sopeutumiskyvystä muutoksiin	84 %	Kuinka moni kyselyyn vastanneista uskoo, että pärjää vähintään melko hyvin digitalisaatiokehityksen mukana seuraavan viiden vuoden aikana. Lähde: Digi- ja väestötietoviraston Digitaitokysely. Tiedonkeruuvuosi 2022.
	Kokemus omasta ongelmanratkaisukyvystä digitaalisissa palveluissa	39 %	Kuinka moni kyselyyn vastanneista kokee, että tarvitsee vähintään usein apua internetin tai digitaalisten laitteiden kanssa. Lähde: Digi- ja väestötietoviraston Digitaitokysely. Tiedonkeruuvuosi 2022.
	Kokemus omasta motivaatiosta uuden oppimista kohtaan.	53 %	Kuinka moni kyselyyn vastanneista ei ole kiinnostunut uusista digitaalisista laitteista ja palveluista, mutta opettelee jos siitä on hyötyä. Lähde: Digi- ja väestötietoviraston Digitaitokysely. Tiedonkeruuvuosi 2022.
	Kokemus vaikeuksista opiskelussa käytettävien laitteiden käytössä	8 %	Kuinka moni 8.- ja 9.-luokkalaisista kokee vaikeuksia opiskeluissa käytettävien laitteiden kanssa. Lähde: Kouluterveyskysely. Tiedonkeruuvuosi 2021.
	Huomannut usein olevansa netissä, vaikka ei ole huvittanut	37,9 %	Kuinka moni 8.- ja 9.-luokkalaisista on huomannut usein olevansa netissä, vaikka ei ole huvittanut. Lähde: Kouluterveyskysely. Tiedonkeruuvuosi 2021.

Digitaalisten palveluiden laatu, Digi- ja väestötietoviraston laatutyökalut

Kohderyhmä	Organisaatiotyyppi	Palveluiden määrä	Organisaatioiden määrä	Arvosanakeskiarvo
Kansalaiset	Kunta	9	4	4,05
Kansalaiset	Valtio	7	4	2,62
Yritykset ja yhteisöt	Kunta	5	3	4,31
Yritykset ja yhteisöt	Valtio	5	4	1,66
Viranomaiset	Kunta	2	2	3,35
Viranomaiset	Valtio	3	3	3,1

Tiedot on poimittu Digi- ja väestötietoviraston laatutyökaluista 5.10.2022. Laatutyökalut ovat työkaluja, joilla organisaatio voi arvioida ja seurata asiointipalvelujensa laatua ja käyttöä. Laatutyökalut ovat palveluna uusi ja palvelun käyttäjien määrän odotetaan kasvavan tulevina vuosina. Työkaluissa hyödynnetty kohderyhmäjaottelu on peräisin Suomi.fi-palvelutietovarannosta: 1) kansalaiset, 2) yritykset ja yhteisöt, 3) viranomaiset. Kansalaiset ja Yritykset ja yhteisöt -pääkohderyhmillä on useita alakohderyhmiä. Lisäksi poiminnassa on eroteltu se, tarjoaako palvelua kunta- vai valtio-organisaatio, palveluiden määrä sekä palveluita tarjoavien organisaatioiden määrää.

Kaikkien asiakaspalautteiden keskiarvo on 3,182.

Digitaalisten palveluiden turvallisuus, Digi- ja väestötietoviraston laatutyökalut

Kohderyhmä	Organisaatiotyyppi	Palveluiden määrä	Organisaatioiden määrä	Itsearviointien keskiarvo (x/100)
Kansalaiset	Kunta	3	2	88,57
Kansalaiset	Valtio	1	1	80
Yritykset ja yhteisöt	Kunta	1	1	70
Yritykset ja yhteisöt	Valtio	3	2	85,71
Viranomaiset	Valtio	5	4	92

Tiedot on poimittu Digi- ja väestötietoviraston laatutyökaluista 5.10.2022. Laatutyökalut ovat työkaluja, joilla organisaatio voi arvioida ja seurata asiointipalvelujensa laatua ja käyttöä. Laatutyökalut ovat palveluna uusi ja palvelun käyttäjien määrän odotetaan kasvavan tulevina vuosina. Itsearviointityökalulla organisaatiot voivat arvioida omien digitaalisten palveluidensa turvallisuutta. Työkaluissa hyödynnetty kohderyhmäjaottelu on peräisin Suomi.fi-palvelutietovarannosta: 1) kansalaiset, 2) yritykset ja yhteisöt, 3) viranomaiset. Kansalaiset ja Yritykset ja yhteisöt -pääkohderyhmillä on useita alakohderyhmiä. Lisäksi poiminnassa on eroteltu se, tarjoaako palvelua kunta- vai valtio-organisaatio, palveluiden määrä sekä palveluita tarjoavien organisaatioiden määrä.

Kaikkien itsearviointien keskiarvo on 83,256.

Laadulliset selvitykset

Määrälliset kyselyt ja tilastollinen data ovat keskeisiä silloin, kun halutaan ymmärtää tarkasteltavien ilmiöiden laajuutta ja seurata ajallista muutosta. Siksi ne ovat vuosittain seurattavan tilannekuvan perusta. Aina ei kuitenkaan etukäteen tiedetä, mistä tarkasteltavassa ilmiössä tarkalleen ottaen on kysymys. Tällaisten kysymysten tarkasteluun sopii paremmin laadullinen lähestymistapa. Siksi tilannekuvaan on sisällytetty joukko laadullisia tutkimuksia, joiden kautta tarkastellaan erityisen ajankohtaiseksi tunnistettuja ilmiöitä tai näkökulmia avoimella, laadullisella tarkastelukulmalla. Tämä mahdollistaa uusien näkökulmien avaamisen sellaisiinkin digiosaamiseen liittyviin teemoihin, joista aiempaa tietoa on vähän tai ei lainkaan.

Vuoden 2022 tilannekuvan laadullisten tutkimusten kohteiksi valikoitui neljä teemaa: suomalaisten digimotivaatio, digivanhemmuus, digitaitojen tukeminen sote-alan työpaikoilla sekä yksityrittäjien digitaidot. Digitaitojen hankkimista tarkasteltiin siten sekä yksityiselämän että työelämän konteksteissa.

Työelämä: Yritykset ja organisaatiot

Mikä edistää ja haastaa työntekijöiden digiosaamisen jatkuvaa kehittämistä? Koska tilastot eivät anna tyhjentävästi vastauksia kysymykseen, Digi- ja väestötietovirasto teki vuoden 2022 aikana suomalaisissa yrityksissä ja organisaatioissa laadullisia case-tutkimuksia, joissa syvennyttiin siihen, miten työntekijöiden digiosaamista organisaatioissa tuetaan ja mitä digiosaaminen yrittäjille merkitsee. Tarkastelun kohteet valittiin siten, että ne edustivat laajasti eri kokoisia organisaatioita.

Valitsimme eri kokoisia sosiaali- ja terveysalan organisaatioita valottamaan työnantajan näkökulmaa digiosaamisen kehittämiseen. Hoiva-ala, joka on perinteisesti mielletty pitkälti kasvokkain tapahtuvaksi toiminnaksi, on digitalisoitunut viime vuosina voimakkaasti. Siksi kohdistimme katseen erityisesti hoivatyössä tapahtuneisiin muutoksiin ja osaamisen ylläpitämiseen. Sote-alaa tarkasteltiin siten esimerkkitapauksena siitä,

minkälaista osaamisen jatkuva kehittäminen työpaikoilla voi olla sekä minkälaisia haasteita siihen sisältyy työntekijän ja työnantajan näkökulmasta. Samankaltaisia ilmiöitä voidaan kuitenkin havaita lähes minkä tahansa alojen työpaikoilla, joissa digitalisaatio ei vielä ole täysin lyönyt läpi työnteon tavoissa ja työntekijöiden osaamisessa tai jossa sen muodot ovat voimakkaassa murroksessa. Tutkimukseen haastateltiin yhteensä kuutta sote-alan työntekijöiden osaamisen kehittäjää. Haastatellut edustivat sekä julkisia että yksityisiä toimijoita. Lisäksi varmistettiin, että mukana oli haastateltavia erikokoisista organisaatioista. Haastattelut toteutettiin Teams-haastatteluina kesällä 2022.

Lisätietoa sote-alan case-tutkimuksiin tuo myös Digi- ja väestötietoviraston toteuttama aiempi laadullinen tutkimus, joka keskittyi työelämään palaavien sote-alan työntekijöiden kokemuksiin siitä, kuinka heidän digiosaamistaan oli tuettu.

Yksinyrittäjien parissa tehdyt case-tutkimukset täydensivät kuvaa ja toivat siihen toisenlaisen näkökulman. Toisin kuin sote-alan organisaatioissa, yksinyrittäjillä ei ole takanaan suurta ja kehittyntä organisaatiota, jonka tukeen voi digiosaamisen kehittämiseen liittyvissä asioissa nojata. Mitä digiosaaminen tai sen puute yksinyrittäjille merkitsee? Yksinyrittäjien digiosaamista koskevat tiedot olivat puutteellisia, sillä useimmissa yritysten digitalisaatiota tarkastelevissa tilastollisissa mittareissa ei käsitellä yksinyrittäjiä. Silti yhden hengen yritykset muodostavat merkittävän osan kaikista suomalaisista yrityksistä. Yksinyrittäjiä valittiin case-tutkimukseen mukaan yhteensä viisi kappaletta eri puolilta Suomea. Haastateltavat valittiin aloilta, joilla yksinyrittäjyys on tyypillistä. Haastattelut toteutettiin Teams- tai puhelinhaastatteluina alkusyksyllä 2022.

Yksityiselämä: Digitaalisten taitojen kehittämisen motiivit

Digitaalisuudella on yhä suurempi merkitys arjen sujuvuuden kannalta. Miten suomalaiset kokevat digitaalisuuden mahdollisuudet ja osaamistarpeet osana jokapäiväistä elämäänsä? Kysymyksen valottamiseksi toteutimme kaksi laadullista tutkimusta, joissa digitalisaatiota tarkasteltiin yksityiselämän kontekstissa, arjen näkökulmasta.

Suomalaisten digimotivaatio -tutkimuksessa keräsimme tietoja suomalaisilta, jotka olivat digitaidoiltaan eritasoisia. Tämän aineiston pohjalta pyrimme ymmärtämään, kuinka digitalisaatio ja sen luomat oppimis- ja osaamisvaatimukset koetaan. Osallistujat rekrytoitiin siten, että he sijoittuivat neliportaiselle digiosaamisen segmentointiasteikolle. Siinä alimmalla tasolla oleva ei osaa käyttää digivälineitä juuri lainkaan ja ylimmällä tasolla oleva pystyy käyttämään monenlaisia digivälineitä eri tilanteissa sekä neuvomaan myös muita. Lopulta osallistujia saatiin mukaan kaikilta paitsi alimmalta osaamistasolta.

Osallistuminen oli mahdollista sekä digitaalisesti laadullisella tutkimusalustalla että analogisesti puhelimitse toteutettuina syvähaastatteluina. Tutkimukseen osallistui yhteensä 20 suomalaista eri puolilta Suomea. Osallistujat tavoitettiin tutkimusrekrytointiin erikoistuneen yrityksen kautta. Tiedonkeruut toteutettiin kesällä 2022.

Toisen laadullisen, kansalaisten näkökulmaa valottavan tiedonkeruun kohderyhmänä olivat koululaisten vanhemmat. Taustalla vaikutti havainto siitä, että koulun ja kodin keskinäinen yhteydenpito muuttuu yhä digitaalisemmaksi, esimerkiksi erilaisten oppilashallintajärjestelmien kuten Wilman hyödyntämisen muodossa. Tavoitteena oli selvittää, miten digitaalinen yhteydenpito koulun kanssa koetaan ja miten vanhempien digitaalisten taitojen puutteet saattavat vaikuttaa koulun ja kodin väliseen kommunikaatioon. Tiedonkeruussa haastateltiin viittä vanhempaa ja neljää koulun tai järjestön edustajaa ja se toteutettiin kevätkesällä 2022.

Sanasto

Digi-	Digi-liite tarkoittaa asian olevan digitaalinen; asia tapahtuu sähköisesti digitaalitekniikan avulla.
Digitalisaatio	Muutos, jossa tieto- ja viestintätekniikan digitaaliset laitteet sekä palvelut lisääntyvät arjen kaikissa eri toiminnoissa.
Digitaalinen ympäristö	Digitaaliset palvelut ja laitteet ja niihin liittyvät ilmiöt, joita arkipäivässä kohdataan.
Digitaidot, digiosaaminen	Digitaalisten palveluiden ja laitteiden käyttämiseen ja digitalisaation hyödyntämiseen tarvittavat taidot.
Digituki	Sähköisen asioinnin, palveluiden ja laitteiden käytön tukea, jonka tarkoituksena on auttaa itsenäiseen ja turvalliseen laitteiden sekä palveluiden käyttöön.
Digiturvataidot	Digitaalisten palveluiden ja laitteiden turvalliseen käyttämiseen tarvittavat tiedot ja taidot.
Digirohkeus	Arkipäivän uskallus ottaa kokeilemalla käyttöön uusia tai muuttuneita digitaalisia laitteita, välineitä ja palveluita, kehittyä niiden käytössä tai käyttää niitä epävarmuuden tunteista huolimatta.

Vuosittain julkaistava Digitaitoraportti luo kokonaiskuvan suomalaisten digiosaamisen tilasta ja digituen tarpeista. Digitaitoraportti tarkistelee kansalaisten, yritysten ja yhteisöjen digitalisoitumista sekä digitalisaatioon ja digiosaamiseen liittyviä kokemuksia.

dvv.fi/digituki
digituki@dvv.fi
[@dvvfi](#)